

Loopbaanmonitor onderwijs 2005

Onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van
afgestudeerden van de lerarenopleidingen in
2003 en 2004

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap

ECORYS
Arbeid & Sociaal Beleid

Ruud van der Aa
Bart van Hulst
Michiel Pat
Ilse Vossen

Rotterdam, 29 juli 2005

ECORYS Nederland BV
Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam

T 010 453 88 05
F 010 453 88 34
E asb@ecorys.com
W www.ecorys.nl
K.v.K. nr. 24316726

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Managementsamenvatting	9
1 Inleiding	15
1.1 Achtergrond	15
1.2 Onderzoeksdoel	16
1.3 Conceptueel kader	16
1.4 Onderzoeksopzet, dataverzameling en respons	18
1.4.1 Opzet	18
1.4.2 Dataverzameling en respons	19
2 Naar de lerarenopleiding	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Keuze voor de lerarenopleiding	21
2.3 Motieven voor de lerarenopleiding	23
2.4 Leeftijd van afstuderen	25
2.5 Stageplaatsen	26
2.6 Gemiddeld eindcijfer	27
2.7 Conclusies	28
3 Na de lerarenopleiding	31
3.1 Inleiding	31
3.2 Eerste positie na afstuderen	32
3.3 Ontwikkelingen in arbeidsmarktpositie	33
3.3.1 Cohort 2003	33
3.3.2 Cohort 2004	35
3.4 Verschillen in arbeidsmarktpositie naar achtergrondkenmerken	37
3.4.1 Verschillen naar geslacht	37
3.4.2 Verschillen naar etniciteit	38
3.4.3 Verschillen naar vak (in voortgezet onderwijs)	39
3.5 Type aanstelling binnen het onderwijs	40
3.6 Een baan buiten het onderwijs	41
3.7 Terugkeer naar het onderwijs?	45
3.8 Een toekomstige loopbaan in het onderwijs	47
3.9 Conclusies	49

4 Regionale verschillen in arbeidsmarktpositie	53
4.1 Inleiding	53
4.2 Arbeidsmarktpositie naar regio	53
4.3 Ontwikkeling van het beroepsrendement	57
4.4 Conclusies	59
Literatuur	63
Lijst met tabellen	65
Lijst met figuren	67
Bijlage 1 Responsanalyse	69
Bijlage 2 Tabellen	73

Voorwoord

Het voorliggende onderzoeksrapport is tot stand gekomen door de medewerking van ongeveer 6.000 studenten die in 2003 en 2004 een lerarenopleiding succesvol hebben afgerond. Hiermee is een belangrijk vervolg gegeven aan de Loopbaanmonitor die in 2004 door ECORYS in opdracht van het ministerie van OCW is uitgevoerd en waarin belangrijke gegevens zijn verzameld over de loopbanen van leraren die tussen 1970 en 2003 de arbeidsmarkt hebben betreden. Voor opeenvolgende generaties van leraren is daarmee in beeld gebracht hoe de carrière van opeenvolgende generaties leraren eruit ziet. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht beperkt deze carrière zich lang niet altijd tot het beroep van leraar. Veel leerkrachten kiezen vroeg of laat voor een baan buiten het onderwijs.

Terwijl in de vorige Loopbaanmonitor een retrospectief beeld is geschetst van beroepsloopbanen van leraren in de afgelopen decennia, staan in de voorliggende Loopbaanmonitor de recente ontwikkelingen in de arbeidsmarktpositie van afgestudeerde leraren centraal. Dit is belangrijke informatie voor het opleidings- en arbeidsmarktbeleid in de onderwijssector.

Uit het onderzoek komt naar voren dat pas afgestudeerde leraren weliswaar minder makkelijk een baan vinden dan enkele jaren geleden, maar dat de werkloosheid veel lager is dan het landelijk gemiddelde. Veel afgestudeerden vinden pas na enige tijd zoeken een baan in het onderwijs.

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van schriftelijke en telefonische enquêtes. De IB-Groep heeft de verzending van enquêtes verzorgd. De verwerking van de enquêtes is op zorgvuldige en efficiënte wijze uitgevoerd door Bureau Mediad, in samenwerking met DESAN. De secretariële ondersteuning binnen ECORYS is verzorgd door Ria Groenendijk, Mirjam Stuivenberg en Linda de Bruin.

Namens het ministerie van OCW is het onderzoek begeleid door een commissie bestaande uit de volgende medewerkers van de directie Arbeidsmarkt en Personeelsbeleid: Henk Lindner, Hans Ruesink, Herman Scholten en Roelant van Zevenbergen.

Wij bedanken allen die op directe of indirecte wijze hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het onderzoek en het bijbehorende rapport.

Ruud van der Aa
Projectleider

Managementsamenvatting

De loopbaanmonitor

De Loopbaanmonitor is een instrument om een integraal beeld te geven van de loopbaanontwikkeling van leraren, zowel binnen als buiten het onderwijs. Deze informatie is belangrijk voor het opleidings- en arbeidsmarktbeleid. Zo geeft de Loopbaanmonitor onder andere inzicht in de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden, het beroepsrendement van de lerarenopleidingen, uitstroom naar concurrerende sectoren op de arbeidsmarkt, loopbanen van leraren, omvang en samenstelling van de stille reserve en motieven voor arbeidsmarktgedrag van leraren.

In 2004 is de eerste Loopbaanmonitor verschenen waarin de loopbaan wordt beschreven van personen die zijn afgestudeerd aan een van de lerarenopleidingen in de periode 1970-2003. In de voorliggende rapportage staat de arbeidsmarktpositie van recent (in 2003 en 2004) afgestudeerde leraren voor het basis- en voortgezet onderwijs centraal. Door middel van schriftelijke en telefonische enquêtes is hun arbeidsmarktpositie vastgesteld op verschillende meetmomenten. Hiermee wordt zowel een actueel beeld van de arbeidsmarktposities gegeven als van de ontwikkelingen die zich hierin sinds het afstuderen hebben voorgedaan. Aan het onderzoek is deelgenomen door 3.700 studenten die zijn afgestudeerd in 2003 en 2.300 studenten die zijn afgestudeerd in 2004. De uitkomsten zijn representatief voor de totale populaties van afgestudeerden aan de lerarenopleidingen in Nederland.

Motieven om leraar te worden

In de eerdere *Loopbaanmonitor Onderwijs 1970-2003* (verschenen in 2004) is geconstateerd dat:

- De studiekeuze voor de lerarenopleiding BaO vooral wordt ingegeven door (pedagogisch/ maatschappelijke) motieven waarin het werken met kinderen en het overdragen van kennis centraal staan.
- Voor de lerarenopleiding VO vooral vakinhoudelijke interesse en de mogelijkheid tot zelfontplooiing een rol spelen.
- De pedagogisch-maatschappelijke motieven door de jaren heen in belang zijn toegenomen, zowel voor studenten van de lerarenopleiding BaO als VO. De uitkomsten uit het voorliggende onderzoek bevestigen deze trend.
- Voor studenten van de lerarenopleiding BaO de afgelopen jaren functie-inhoudelijke overwegingen in belang zijn toegenomen. Hierbij gaat het om baanaspecten als de mogelijkheid tot zelfstandig werken, de afwisseling in het beroep en het aanzien van het leraarsberoep. Ook deze ontwikkeling lijkt zich door te zetten.

Uit het voorliggende onderzoek blijkt voorts dat vrouwen hun keuze voor de lerarenopleiding vaker baseren op arbeidsvoorwaarden (zoals mogelijkheid tot deeltijdwerk) en pedagogisch-maatschappelijke motieven.

Ontwikkeling in arbeidsmarktpositie

De arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden uit 2003 en 2004 kan het beste worden getoond aan de hand van verschillende meetmomenten. Dit geeft zowel een beeld van de actualiteit als van de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan na het afstuderen (zie tabel S.1 en S.2).

Tabel S.1 Arbeidsmarktsituaties van afgestudeerden van de **lerarenopleiding basisonderwijs**, cohort 2003 en 2004, op drie meetmomenten

	Direct na afstuderen	Half jaar na afstuderen	Jaar na afstuderen
Cohort 2003	Juni 2003	Februari 2004	Oktober 2004
Baan in onderwijs	80%	81%	79%
Baan buiten onderwijs	3%	9%	9%
Doorstuderen	12%	6%	6%
Werkloos	1%	2%	2%
Overig	3%	2%	4%
Cohort 2004	Oktober 2004	Februari 2005	
Baan in onderwijs	71%	81%	
Baan buiten onderwijs	7%	4%	
Doorstuderen	8%	7%	
Werkloos	9%	4%	
Overig	5%	4%	

Tabel S.2 Arbeidsmarktsituaties van afgestudeerden van de **lerarenopleiding voortgezet onderwijs**, cohort 2003 en 2004, op drie meetmomenten

	Direct na afstuderen	Half jaar na afstuderen	Jaar na afstuderen
Cohort 2003	Juni 2003	Februari 2004	Oktober 2004
Baan in onderwijs	65%	79%	80%
Baan buiten onderwijs	17%	9%	8%
Doorstuderen	10%	5%	5%
Werkloos	3%	2%	3%
Overig	5%	5%	4%
Cohort 2004	Oktober 2004	Februari 2005	
Baan in onderwijs	65%	65%	
Baan buiten onderwijs	18%	18%	
Doorstuderen	8%	7%	
Werkloos	6%	4%	
Overig	3%	6%	

Lerarenopleiding basisonderwijs

- Kort na afstuderen heeft 71 procent van de *afgestudeerden uit 2004* een baan in het onderwijs. Een half jaar na afstuderen (in februari 2005) is dit toegenomen tot 80 procent. Dit is vergelijkbaar met eerdere afstudeerjaren.
- *Direct na afstuderen* is 9 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO werkloos. *Een half jaar na afstuderen* is de werkloosheid gedaald naar 4 procent.
- De arbeidsmarktpositie van *afgestudeerden uit 2003* is in 2004 niet wezenlijk veranderd; iets meer dan 80 procent werkt in het onderwijs.
- Gedurende het eerste jaar na afstuderen bedraagt het aandeel werklozen onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO 1 à 2 procent. Ten opzichte van een landelijk werkloosheidscijfer van 5 procent in 2003 en 6 procent in 2004 is dit laag. Het werkloosheidspercentage onder de hbo'ers die in 2001/2002 zijn afgestudeerd bedroeg in 2003 ongeveer 5 procent (HBO-Monitor 2003).

De conclusie is dat afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO in 2004 meer moeite hebben om direct aansluitend aan hun opleiding een baan in het onderwijs te vinden dan hun voorgangers in de afgelopen jaren. Deze aansluitingsdiscrepancie is van tijdelijke aard; in het eerste half jaar na afstuderen vinden veel afgestudeerden alsnog een baan in het onderwijs. De lerarenopleiding BaO biedt (anno 2004) derhalve goede kansen op een baan in het onderwijs. De werkloosheid onder afgestudeerden is ronduit laag te noemen.

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

- Onder de *afgestudeerden uit 2004* bedraagt het aandeel met een baan in het onderwijs, direct na afstuderen, 65 procent. Een half jaar na afstuderen is dit onveranderd. Dit is lager dan in de afgelopen jaren.
- *Direct na afstuderen* is 6 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO werkloos. *Een half jaar na afstuderen* is de werkloosheid gedaald naar 4,5 procent, dit is lager dan het landelijk gemiddelde van 7 procent (eerste kwartaal van 2005).
- Onder de *afgestudeerden uit 2003* zien we in 2004 een duidelijke verbetering van het beroepsrendement (=aandeel afgestudeerden met een baan in het onderwijs); terwijl direct na afstuderen 65 procent van de afgestudeerden in het onderwijs werkt, is dat een jaar na afstuderen toegenomen tot 80 procent. Onder de afgestudeerden uit 2004 zien we voorsnog geen vergelijkbare ontwikkeling: direct na afstuderen heeft 65 procent een baan in het onderwijs, een half jaar later is dit onveranderd.
- Gedurende het eerste jaar na afstuderen schommelt het aandeel werklozen tussen 2 en 3 procent. Dit is lager dan het landelijke werkloosheidscijfer van 5 procent in 2003 en 6 procent in 2004.

De conclusie is dat afgestudeerden van de lerarenopleiding VO uit 2004 meer moeite hebben om direct aansluitend aan hun opleiding een baan in het onderwijs te vinden dan hun voorgangers uit de afgelopen jaren. In tegenstelling tot de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO heeft een deel van de afgestudeerden van lerarenopleiding VO ook na een half jaar nog geen baan in het onderwijs. Niettemin is de werkloosheid onder afgestudeerden nog altijd laag te noemen.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

De arbeidsmarktposities van afgestudeerde mannen en vrouwen vertonen significante verschillen, zowel na een afgeronde lerarenopleiding BaO als VO. *Direct na afstuderen:*

- zijn mannen vaker dan vrouwen aan het werk in het onderwijs;
- zijn vrouwen vaker dan mannen werkloos;
- studeren vrouwen vaker dan mannen door;
- houden vrouwen zich vaker dan mannen bezig met zorgtaken.

Naarmate de afgestudeerden zich langer op de arbeidsmarkt bevinden, vervagen de verschillen in arbeidsmarktpositie tussen mannen en vrouwen. Docenten in praktijkvakken (vmbo) hebben een half jaar na afstuderen vaker een baan buiten het onderwijs en zijn minder vaak werkloos dan hun collega's die gekwalificeerd zijn voor de gamma-, bèta- of creatieve vakken.

Positie van allochtone afgestudeerden

In de onderzoekspopulatie is het aandeel allochtonen erg laag. Hierdoor is ook het aandeel allochtonen in de respons zeer laag, waardoor significante (generaliseerbare) verbanden moeilijk te vinden zijn. Niet-westerse allochtonen baseren hun keuze voor de lerarenopleiding significant vaker op vakgerichte motieven (inhoudelijke interesse voor de vakken en zelfontplooiing) en 'gemaksmotieven' (lage moeilijkheidsgraad, kleine reisafstand naar opleiding, ruime arbeidsmarktmogelijkheden). Hoewel de hier gerapporteerde verschillen niet groot zijn, zijn deze wel significant. Voor de overige resultaten uit deze loopbaanmonitor zijn er geen significante verschillen tussen autochtonen en allochtonen. Zo bestaat er geen verschil in studieresultaat (gemeten op basis van gemiddeld eindexamencijfer van lerarenopleiding), geen significant verschil in arbeidsmarktpositie na afstuderen en geen verschil in het type arbeidscontract dat autochtonen en allochtonen hebben in het onderwijs.

Baan buiten het onderwijs (stille reserve)

Van de afgestudeerden uit 2004 heeft 7 procent (lerarenopleiding BaO) en 18 procent (lerarenopleiding VO) een baan buiten het onderwijs. De belangrijkste reden om buiten het onderwijs te gaan werken is het 'niet kunnen vinden van een geschikte baan in het onderwijs'. Ten opzichte van een eerdere meting onder afgestudeerden uit 2003 (meting in februari 2004) is het aandeel afgestudeerden dat deze reden noemt, toegenomen.

Afgestudeerden die kiezen voor een baan buiten het onderwijs, kiezen overwegend voor de sector gezondheids- en welzijnzorg. Voorts zijn de handel, de culturele sector en de horeca traditioneel populaire sectoren.

De afgestudeerden die buiten het onderwijs werken, maken deel uit van de zogenaamde 'stille reserve'. Verreweg de meeste hiervan zijn bereid om in het onderwijs te werken. Ontwikkelingsmogelijkheden en deeltijdwerk zijn belangrijke voorwaarden om een baan in het onderwijs te accepteren.

Toekomstige loopbaan

Een ruime meerderheid van de afgestudeerden met een baan in het onderwijs is van plan om langer dan tien jaar in het onderwijs te blijven werken. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO geldt dit vaker voor vrouwen dan voor mannen (cohort 2004).

De verwachte loopbaan in het onderwijs hangt samen met de motivatie die de afgestudeerden hebben voor hun opleidingskeuze. Onder de afgestudeerden van de *lerarenopleiding BaO* zijn het vooral de studenten met een functie-inhoudelijke motivatie (zelfstandigheid, afwisseling), die langer dan 10 jaar in het onderwijs willen blijven werken. Onder afgestudeerden van de *lerarenopleiding VO* geldt dit voor de studenten die vanuit pedagogisch-maatschappelijke motieven voor de lerarenopleiding hebben gekozen.

Het belangrijkste motief om buiten het onderwijs te gaan werken is de aantrekkingskracht van andere beroepen. Een hoger salaris en betere carrièrekansen spelen hierbij een belangrijke rol. Deze motieven zijn vrijwel identiek aan de uitkomsten van cohort 2003 zoals die in februari 2004 zijn geïnventariseerd.

Regionale verschillen in arbeidsmarktposities

De onderwijsarbeidsmarkt is in belangrijke mate een regionale arbeidsmarkt. In ons onderzoek komt dit tot uiting in regionale verschillen in de arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden van de lerarenopleiding, in het bijzonder in de kansen die zij hebben om een baan in het onderwijs te vinden. We bespreken hier kort de regionale verschillen voor de lerarenopleiding BaO en VO. Gelet op de relatief kleine aantallen, is enige voorzichtigheid met de interpretatie van de uitkomsten op zijn plaats.

Lerarenopleiding basisonderwijs

- Voor de afgestudeerden uit 2004 van de lerarenopleiding BaO zijn de arbeidsmarktkansen voor een baan in het onderwijs het meest gunstig in de provincies Friesland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland en Gelderland: een half jaar na afstuderen heeft ruim 80 procent van de afgestudeerden in deze provincies een baan in het onderwijs.
- Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO uit 2004 is de werkloosheid bovengemiddeld in de provincies Drenthe, Overijssel, Zeeland en Limburg (peildatum februari 2005). Voor de afgestudeerden uit 2003 ligt alleen in Drenthe en Zuid-Holland de werkloosheid boven het landelijk gemiddelde (oktober 2004).

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

- De regionale verschillen in de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van lerarenopleiding VO zijn in het algemeen beperkt: een jaar na afstuderen heeft 60 à 70 procent van de afgestudeerden uit 2004 een baan in het onderwijs. Belangrijke uitzonderingen zijn de provincies Groningen en Friesland waar slechts 40 procent van de afgestudeerden een baan heeft in het onderwijs. In Friesland leidt dat tot een aanzienlijke werkloosheid onder de afgestudeerden (24%).

- In de provincie Groningen wijken veel afgestudeerden uit naar een baan buiten het onderwijs. Ook kiezen hier relatief veel afgestudeerden voor een vervolgopleiding. Dit geldt eveneens voor afgestudeerden die in Drenthe of Overijssel wonen.
- Van de afgestudeerden uit 2003 werkt een jaar na afstuderen 80 tot 90 procent in het onderwijs. Personen die woonachtig zijn in de provincies Friesland, Gelderland en Flevoland hebben een minder dan gemiddelde kans om een baan te vinden in het onderwijs. De werkloosheid onder afgestudeerden uit 2003 is relatief hoog in de provincies Friesland en Zeeland.

Regionale verschillen in beroepsrendement

Voor de afgestudeerden uit 2003 zijn wij nagegaan welke ontwikkeling zich heeft voorgedaan in het beroepsrendement in het eerste jaar na afstuderen. Beroepsrendement heeft betrekking op het aandeel afgestudeerden van de lerarenopleiding met een baan in het onderwijs. Landelijk gezien is het beroepsrendement van de lerarenopleiding BaO in het eerste jaar na afstuderen stabiel op 80 procent. Daarentegen is het beroepsrendement van de lerarenopleiding VO tussen het moment van afstuderen in 2003 en oktober 2004 met 13 procentpunten toegenomen. De ontwikkeling van het beroepsrendement verschilt per regio.

Lerarenopleiding basisonderwijs

- Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO zien we een toename van het beroepsrendement in de provincies Groningen en Friesland. Terwijl in deze provincies direct na afstuderen respectievelijk 57 en 67 procent werkzaam is in het onderwijs, is dit een jaar later gegroeid tot 75 en 78 procent. In Drenthe, Flevoland en, in iets mindere mate, in Zuid-Holland zien we een afname van het beroepsrendement.

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

- Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is het beroepsrendement gedurende het eerste jaar na afstuderen in alle provincies toegenomen en doet een jaar na afstuderen niet onder voor dat van de lerarenopleiding BaO. Dit laatste is opmerkelijk omdat afgestudeerden van de lerarenopleiding VO in de regel minder geneigd zijn om te kiezen voor een baan in het onderwijs.

De ontwikkelingen in beroepsrendement zijn illustratief voor het matchingsproces dat plaatsvindt op de onderwijsarbeidsmarkt. Afgestudeerden zijn op zoek naar een (vaste) baan, in de meeste gevallen binnen het onderwijs, maar soms ook daarbuiten. Aan de andere kant bieden onderwijsinstellingen in veel gevallen pas na verloop van tijd een vast contract aan. Dit leidt ertoe dat het beroepsrendement van de lerarenopleidingen geen vaststaand gegeven is, maar een zekere dynamiek kent die wordt bepaald door zowel de interne als externe arbeidsmarkt van het onderwijs.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2004 heeft ECORYS-NEI op verzoek van het ministerie van OCW (directie Arbeidsmarkt en Personeelsbeleid) een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar de beroepsloopbanen van afgestudeerden van de lerarenopleidingen voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Het onderzoek, onder de titel *Loopbaanmonitor Onderwijs* had betrekking op leraren die in de periode 1970 – 2003 zijn afgestudeerd. Van deze leraren is de beroepsloopbaan gereconstrueerd. Hierbij bestond zowel aandacht voor loopbanen binnen als buiten het onderwijs. De rapportage over het onderzoek geeft een dynamisch beeld van de loopbaanontwikkeling van uiteenlopende cohorten van leraren¹.

De arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel is echter voortdurend in beweging. Na een periode van grote personeelstekorten is het aantal openstaande vacatures in het primair en voortgezet onderwijs en de BVE-sector in 2003 flink afgenomen. In het *Beleidsplan Onderwijs* wordt deze ontwikkeling in de eerste plaats verklaard door het aantal leerlingen dat, als gevolg van een daling van het aantal asielzoekers, minder snel is gestegen dan verwacht². Een andere belangrijke factor is de economische recessie waardoor de huidige leraren langer in hun vak werkzaam blijven en onderwijsbevoegden buiten het onderwijs vaker terugkeren naar het onderwijs. Voorts blijkt dat de lerarenopleidingen de afgelopen jaren aan populariteit hebben gewonnen. Het aanbod van leerkrachten zal hierdoor toenemen. Gelet op de verwachte lerarentekorten op de middenlange termijn (na 2006) is dit een positieve ontwikkeling³. Als gevolg van de vergrijzing zullen veel leraren de komende jaren het onderwijs verlaten. Aanwas en behoud van nieuwe leerkrachten is derhalve een belangrijke doelstelling.

Vanuit een oogpunt van personeelsvoorziening op de korte en middenlange termijn is het van belang om de arbeidsmarktontwikkelingen in het onderwijs nauwgezet te volgen. Een belangrijke graadmeter hiervoor is de arbeidsmarktpositie van recent afgestudeerde leraren. In deze rapportage wordt ingegaan op de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding die in 2003 en 2004 van de opleiding zijn afgekomen. Hun arbeidsmarktpositie is op twee momenten vastgesteld, zowel kort na afstuderen als enige tijd daarna (zie paragraaf 1.4). De meest recente gegevens hebben betrekking op oktober 2004 voor de afgestudeerden uit 2003 en februari 2005 voor de afgestudeerden uit 2004.

---

¹ *Loopbaanmonitor onderwijs. Onderzoek naar de loopbanen van afgestudeerden van de lerarenopleidingen 1970-2003*, ECORYS-NEI, september 2004.

² *Een goed werkende onderwijsarbeidsmarkt. Beleidsplan Onderwijspersoneel*. Ministerie van OCW, juni 2004.

³ *De toekomstige arbeidsmarkt voor leraren en managers in het primair en voortgezet onderwijs: prognoses 2003-2011*, ECORYS-NEI, mei 2003.

1.2 Onderzoeksdoel

Het doel van het onderzoek is het vaststellen van de arbeidsmarktpositie, en de verschuivingen daarin, van afgestudeerden van de lerarenopleidingen in 2003 en 2004.

Bij de beantwoording van de onderzoeksvraag wordt onderscheid gemaakt tussen de afgestudeerden van de lerarenopleiding voor het basisonderwijs (BaO) en de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs (VO). De lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs wordt in de meeste gevallen gevolgd aan de zogeheten Nieuwe Lerarenopleiding (NLO), maar kan ook worden gevolgd als een studie na of naast een universitaire opleiding, de zogenaamde Universitaire Lerarenopleiding (ULO).

Voor het vaststellen van de arbeidsmarktpositie wordt gebruik gemaakt van een drietal indicatoren:

- de eerste uitstroombestemming na afstuderen;
- de arbeidsmarktpositie 5 à 6 maanden na afstuderen;
- de actuele arbeidsmarktpositie (op het moment van de enquête).

Nagegaan wordt in hoeverre er in de arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden significante verschillen bestaan naar geslacht en etniciteit.

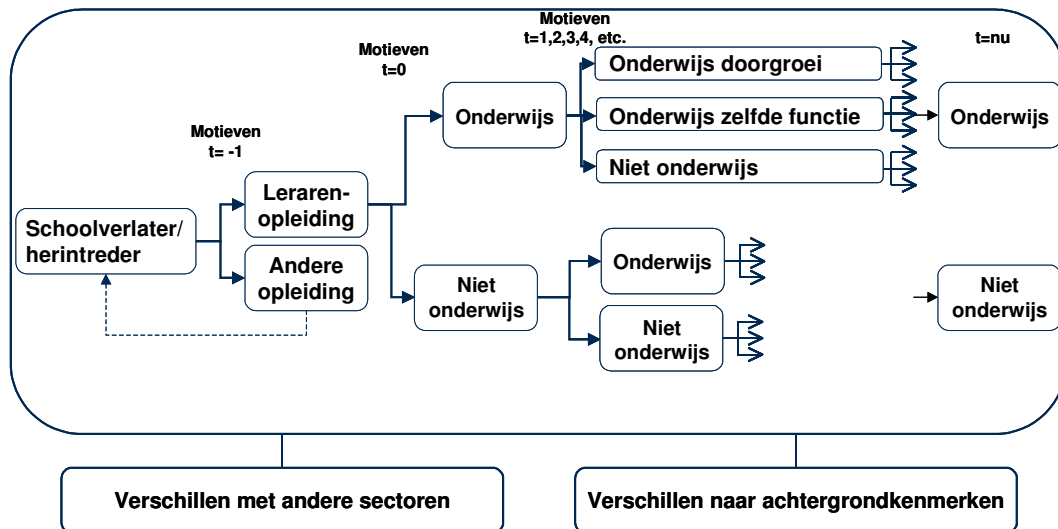
Naast de nationale ontwikkelingen in de arbeidsmarktposities van afgestudeerden van lerarenopleidingen heeft het ministerie ook belangstelling voor regionale verschillen hierin. Hier wordt in deze rapportage afzonderlijk aandacht aan besteed.

1.3 Conceptueel kader

In theorie kunnen zich na het afstuderen van de lerarenopleiding diverse loopbaanstappen voordoen. Figuur 1.1 schetst de (mogelijke) loopbaanstappen vanaf het moment dat een persoon een keuze maakt voor de lerarenopleiding (op tijdstip $t = -1$). Hierbij kan het gaan om jongeren in het voortgezet onderwijs die een keuze maken voor een vervolgopleiding, maar ook om herintreders die (op latere leeftijd) aan een lerarenopleiding beginnen.

Figuur 1.1 Mogelijke loopbaanstappen voor, tijdens en na de lerarenopleiding

Loopbaanstappen

De loopbaan wordt door ons opgevat als een opeenvolging van min of meer rationele, strategische keuzes, beginnend bij instroom in de lerarenopleiding ($t = -1$), via afstuderen ($t = 0$), naar respectievelijk te onderscheiden arbeids(markt)posities in latere fases van de loopbaan ($t = 1, 2, 3, 4, \dots$). We onderscheiden, in theorie, de volgende loopbaanstappen:

- van voortgezet onderwijs naar lerarenopleiding ($t = -1$)⁴;
- van lerarenopleiding naar onderwijs ($t = 0$)⁵;
- van lerarenopleiding naar andere sector of naar een vervolgopleiding ($t = 0$)⁶;
- vanuit onderwijs naar andere sector ($t = 1, 2, 3, 4, \text{enz.}$);
- vanuit onderwijs naar andere functie in onderwijs (bijvoorbeeld van leraar naar directie) ($t = 1, 2, 3, 4, \text{enz.}$);
- vanuit andere sector naar onderwijs ($t = 1, 2, 3, 4, \text{enz.}$);
- baanwisseling binnen andere sectoren ($t = 1, 2, 3, 4, \text{enz.}$).

De tijdstippen $t = 1, 2, 3, 4$, enzovoort hebben betrekking op het aantal jaren na afstuderen. Aangezien een individu een groot aantal loopbaanstappen kan zetten, bestaat er een grote variatie in individuele loopbanen. Voor de cohorten uit 2003 en 2004 zal deze variatie beperkt zijn.

Motieven en voorwaarden

Op het moment dat een loopbaanstap wordt gezet, is het relevant welke motieven hieraan ten grondslag liggen. Hierbij kan grofweg onderscheid worden gemaakt tussen push- en pullfactoren. Arbeidsmarktgedrag dat is gebaseerd op pushfactoren wordt vooral ingegeven door een negatieve motivatie ten opzichte van het huidige werk (of het gebrek aan perspectief daarin), terwijl in het geval van pullfactoren de positieve motivatie voor een andere werksituatie overheerst. In de praktijk gaat het vaak om een combinatie van factoren/motieven die het arbeidsmarktgedrag van individuen beïnvloedt.

⁴ Aangezien de loopbaan van een afgestudeerde begint ná afronding van de lerarenopleiding op $t=0$, stellen wij de keuze voor de lerarenopleiding op $t=-1$.

⁵ We hebben ervoor gekozen om de beroepsloopbaan te laten beginnen op het moment van afstuderen (tijdstip $t=0$).

⁶ Onder een andere sector verstaan we hier ook een niet-actieve participatie op de arbeidsmarkt.

Bij de reconstructie van loopbanen dient te worden bedacht dat de betrouwbaarheid minder zal zijn naarmate de onderzochte gebeurtenis langer geleden is. Dit argument geldt sterker wanneer de reconstructie betrekking heeft op de motieven voor een bepaalde (loopbaan)beslissing. Retrospectieve informatie over feitelijke gebeurtenissen, zoals (veranderingen in) arbeidsmarktpositie, wordt in het algemeen als ‘redelijk betrouwbaar’ gezien⁷. Ten opzichte van ons vorige onderzoek, waarin de loopbaan van afgestudeerden uit de periode 1970-2003 werd onderzocht, geldt in het voorliggende onderzoek dat de gebeurtenissen veelal in het (zeer) recente verleden hebben plaatsgevonden en derhalve minder voor retrospectieve vertekening vatbaar zijn. De informatie over de arbeidsmarktpositie kan derhalve als relatief betrouwbaar worden beschouwd. Op de representativiteit van het onderzoek wordt in de volgende paragraaf ingegaan.

1.4 Onderzoekopzet, dataverzameling en respons

1.4.1 Opzet

De arbeidsmarktpositie van recent afgestudeerde leraren is onderzocht door middel van een steekproefonderzoek onder afgestudeerden uit 2003 en 2004. Beide cohorten zijn benaderd met een schriftelijke vragenlijst, waarbij de mogelijkheid werd geboden om de vragenlijst via internet in te vullen. Van laatstgenoemde mogelijkheid is slechts in beperkte mate gebruik gemaakt (zie tabel 1.2).

De vragenlijst voor de afgestudeerden uit 2004 was uitgebreider vanwege het feit dat deze groep voor de eerste keer werd benaderd. De structuur van de vragenlijst ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

- *algemene vragen*: geboortjaar, geslacht, kinderen, geboorteland, woonplaats, type lerarenopleiding, gemiddeld eindcijfer aan de lerarenopleiding, vervolgopleiding;
- *huidige arbeidsmarktpositie*: werkend/niet-werkend, sector, omvang arbeidscontract, bruto maandsalaris;
- *reconstructie van de loopbaan*: vervolgoeuzen direct na afstuderen, aantal en soort loopbaanstappen;
- *motivatievragen*: motivatie voor lerarenopleiding, motivatie voor eerste baan buiten onderwijs, tevredenheid over loopbaanontwikkeling (tot nu toe), redenen voor niet-deelname arbeidsmarkt, motivatie voor loopbaanstappen, motieven om in onderwijs te blijven, bereidheid om eventueel in onderwijs terug te keren.

Zowel cohort 2003 als cohort 2004 zijn tweemaal bevestigd. De meetmomenten hebben echter op andere momenten in het jaar plaatsgevonden (zie tabel 1.1).

---

⁷ J. Scott, D. Alwin, Retrospective versus prospective measurement of life histories in longitudinal research, in: J.Z. Giele, G.H. Elder jr. (eds), *Methods of life course research; Quantitative and qualitative approaches*, Sage Publications, 1998.

Tabel 1.1 Meetmomenten van arbeidsmarktsituaties cohort 2004 en cohort 2003

Arbeidsmarktsituatie	Meetmomenten Cohort 2003	Meetmomenten Cohort 2004
Direct na afstuderen	Februari 2004	Oktober 2004
Half jaar na afstuderen	Februari 2004	Februari 2005
Jaar na afstuderen	Oktober 2004	n.v.t.

1.4.2 Dataverzameling en respons

Voor het onderzoek onder de *afgestudeerden uit 2004* is door de IB-Groep uit haar bestanden een gestratificeerde steekproef getrokken van bruto 5.342 personen, als volgt verdeeld: 2.505 Lerarenopleiding BaO, 2.497 NLO en 340 ULO. Deze zijn in oktober 2004 benaderd met een schriftelijke vragenlijst. In totaal zijn 2.294 enquêtes ingevuld teruggekomen, dit is een respons van 46 procent (zie tabel 1.2). Onder de respondenten die bereid waren om deel te nemen aan vervolgonderzoek (1.610 personen) is in februari 2005 een telefonische enquête uitgevoerd. Hiervoor is in totaal contact geweest met 1.247 afgestudeerden waarvan er 1.213 aan het onderzoek hebben meegedaan (respons=98%).

De *afgestudeerden uit 2003* zijn met behulp van de IB-Groep door ons integraal benaderd. Het ging hierbij in totaal om 12.730 afgestudeerden. Hiervan hebben er 3.744 meegedaan aan de eerste meting (februari 2004)⁸. Hiervan hebben er 3.000 (81%) aangegeven (in de enquête) dat zij bereid zijn om aan vervolgonderzoek deel te nemen. Hieruit is vervolgens een bruto steekproef getrokken van 2.000 personen, verdeeld over 1.100 lerarenopleiding BaO en 900 lerarenopleiding NLO en ULO. Deze zijn in oktober 2004 benaderd met een schriftelijke vragenlijst over de veranderingen in hun arbeidsmarktsituatie. In totaal zijn er 1.163 geretourneerd; een respons van 58 procent. Tabel 1.2 geeft een overzicht van de onderzoekspopulaties en respons van verschillende meetmomenten.

Representativiteit

In het algemeen is de respons representatief voor de onderzochte populaties. Dit betekent dat de uitkomsten van het onderzoek een algemene geldigheid hebben voor de afgestudeerden uit 2003 en 2004. Enkele nuanceringen zijn echter op hun plaats.

De responsgroepen wijken op enkele achtergrondkenmerken (significant) af van de verdeling in de populaties. Zo is er zowel een kleine oververtegenwoordiging van vrouwen als van jongeren (onder de 23 jaar) in de responsgroep van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO. De afwijkingen zijn echter beperkt van aard. In de bijlage wordt de respons nader geanalyseerd.

⁸ In onze eerste rapportage over de *Loopbaanmonitor Onderwijs 1970-2003* (ECORYS-NEI, 2004) is sprake van een respons van 3.358 afgestudeerden. In de voorliggende rapportage is de nagekomen respons op de eerste meting verwerkt, hetgeen resulteert in een hogere absolute respons. Het responspercentage op de eerste meting wordt hierdoor bijgesteld van 26 naar 29 procent. Over de initiële arbeidsmarktpositie van deze afgestudeerden is in september 2004 gerapporteerd.

Tabel 1.2 Responsoverzicht van verschillende metingen

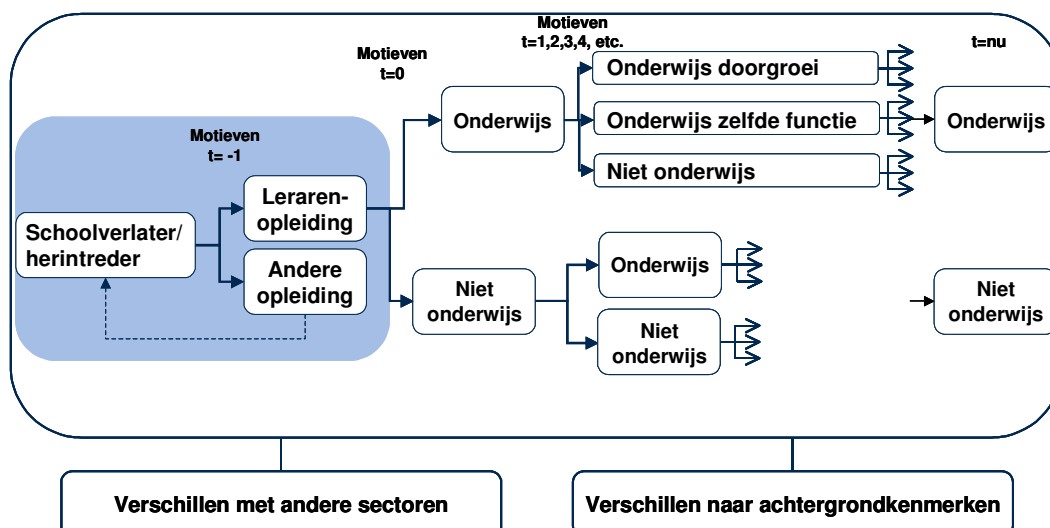
	Cohort 2004		Cohort 2003	
	Februari 2005	Oktober 2004	Oktober 2004	Februari 2004
Benaderd	1.610	5.342	2.000	12.731
Retour via internet	n.v.t.	191	136	n.v.t.
Retour via post	n.v.t.	2.103	1.027	3.744
Respons via telefoon	1.213	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal respons	1.213	2.294	1.163	3.744
<i>Waarvan:</i>				
Lerarenopleiding BaO	605	1.123	829	2.573
Lerarenopleiding VO	607	1.171	334	1.136
- NLO	524	1.005	327	1.101
- ULO	84	166	7	35
Responspercentage	75%	43%	58%	29%

2 Naar de lerarenopleiding

2.1 Inleiding

De loopbaan van een leraar begint in feite met de keuze voor de lerarenopleiding. Met deze keuze wordt de kiem gelegd voor een loopbaan in het onderwijs. In het onderstaande schema betreft dit tijdstip $t = -1$ (zie gearceerde deel van figuur 2.1).

Figuur 2.1 Het begin van de loopbaan: motieven voor de lerarenopleiding

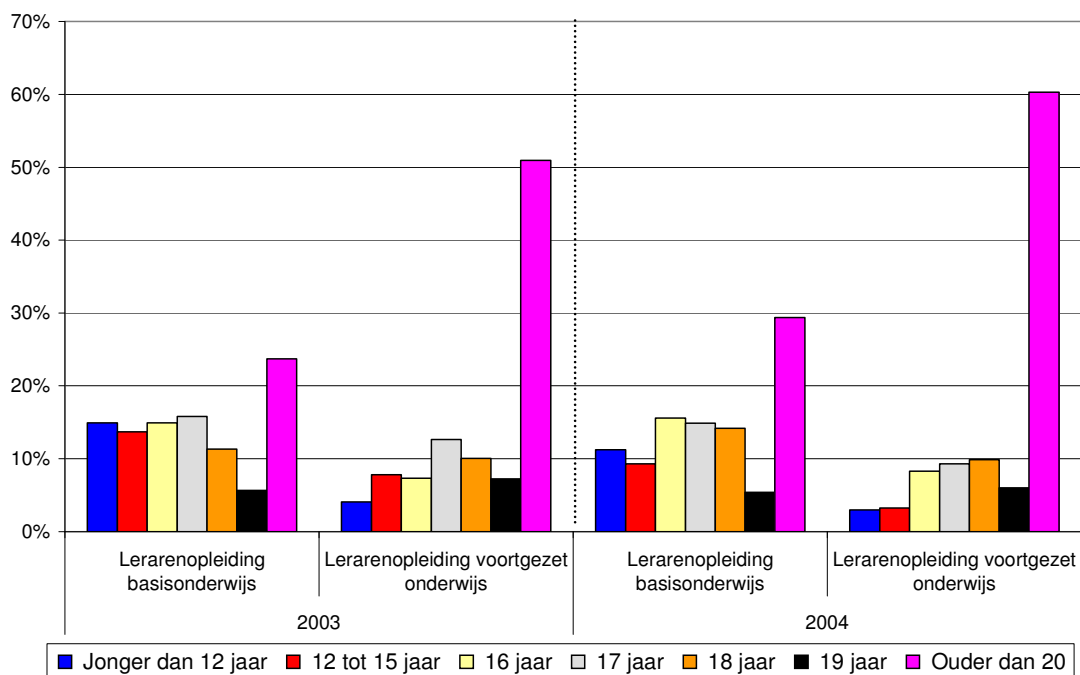

In dit hoofdstuk gaan wij achtereenvolgens in op de leeftijd waarop jongeren op het idee komen om aan de lerarenopleiding te beginnen (paragraaf 2.2), de keuzemotieven die hierbij een rol spelen (paragraaf 2.3) en de leeftijd waarop de afgestudeerden de onderwijsarbeidsmarkt betreden (paragraaf 2.4). Tevens besteden wij in dit hoofdstuk kort aandacht aan de moeite die studenten (mogelijk) hebben gehad met het vinden van een stageplaats (paragraaf 2.5) en aan de studieresultaten aan het einde van de opleiding (paragraaf 2.6).

2.2 Keuze voor de lerarenopleiding

Aan de in 2004 afgestudeerde leraren is gevraagd op welke leeftijd zij op het idee zijn gekomen om een lerarenopleiding te gaan volgen. De uitkomsten worden vergeleken met die van cohort 2003.

Figuur 2.2 Leeftijd waarop studenten op het idee komen om de lerarenopleiding te volgen

Uit de figuur blijkt dat voor de lerarenopleiding VO in de regel op latere leeftijd wordt gekozen dan voor de lerarenopleiding BaO. Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO uit 2004 heeft één op de drie zijn studiekeuze na zijn twintigste gemaakt; onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO ligt dit twee keer hoger. De gemiddelde leeftijd waarop voor de lerarenopleiding VO wordt gekozen (24 à 25 jaar), ligt significant hoger dan de leeftijd waarop voor de lerarenopleiding BaO wordt gekozen (18 à 19 jaar). Dit verschil zien we ook terug in het aandeel deeltijdstudenten: in 2004 bestond de gediplomeerde uitstroom van de lerarenopleiding BaO voor 22 procent uit deeltijdstudenten, voor de lerarenopleiding VO (exclusief ULO) lag dit op 45 procent⁹. Een lerarenopleiding VO wordt blijkbaar vaker gevolgd in combinatie met een betaalde baan of andere studie.

Uit nadere analyses blijkt de leeftijd waarop voor de lerarenopleiding wordt gekozen niet significant verschilt naar geslacht of etniciteit. Binnen de lerarenopleidingen VO is het onderscheid tussen NLO en ULO niet van invloed op de keuzeleeftijd. Dit laatste is opvallend omdat de Universitaire Lerarenopleiding gevolgd wordt na of naast een universitaire studie. Blijkbaar staat voor veel universitaire studenten aan het begin van hun academische loopbaan al vast dat zij (ook) een lerarenopleiding willen volgen.

Verder blijkt dat mannen significant vaker kiezen voor de lerarenopleiding VO (in 2003 en 2004 36%) dan voor de lerarenopleiding BaO (in 2003: 10% / 2004: 6%)

Wanneer we de gegevens van de cohorten uit 2003 en 2004 vergelijken, dan valt op dat het aandeel studenten dat op latere leeftijd (na zijn twintigste) voor de lerarenopleiding

⁹ Kerncijfers 2000-2004, Ministerie van OCW, mei 2005.

kiest, is toegenomen. Het aandeel studenten dat aangeeft vóór zijn vijftiende die keuze te hebben gemaakt, neemt daarentegen af. De toename van het aandeel leerlingen dat op latere leeftijd voor de lerarenopleiding kiest, kan veroorzaakt worden door de toegenomen instroom van zij-instromers uit andere beroepen. Uit tabel 2.1 blijkt duidelijk dat zij-instromers op latere leeftijd voor het onderwijs kiezen dan de reguliere studenten¹⁰.

Tabel 2.1 Keuzeleeftijd voor lerarenopleiding, onderscheiden naar zij-instromers en reguliere studenten

	Lerarenopleiding BaO		Lerarenopleiding VO	
	Zij-instromer	Regulier	Zij-instromer	Regulier
Jonger dan 12 jaar	5%	12%	1%	3%
12 t/m 15 jaar	0%	10%	0%	4%
16 jaar	3%	16%	0%	10%
17 jaar	2%	16%	1%	11%
18 jaar	3%	15%	0%	12%
19 jaar	3%	6%	1%	7%
20 jaar en ouder	84%	26%	97%	54%
Aantal (=100%)	(67)	(1.056)	(176)	(996)

2.3 Motieven voor de lerarenopleiding

De onderwijsmonitor van het ROA geeft inzicht in het aandeel schoolverlaters uit het voortgezet onderwijs dat kiest voor een lerarenopleiding¹¹. In de periode 1991-2001 koos 9,4 procent van de havo-schoolverlaters en 3,8 procent van de vwo-schoolverlaters voor de lerarenopleiding basisonderwijs. Voor de lerarenopleiding voortgezet onderwijs koos 3,6 procent van de havo-leerlingen en 3,5 procent van de vwo-leerlingen. Van de mbo-schoolverlaters is dit respectievelijk 4,6 en 7,5 procent.

De motivatie voor de lerarenopleiding is door ons onderzocht door aan de afgestudeerden een lijst met 23 keuzemotieven (5-puntsschaal) voor te leggen met het verzoek aan te geven welke van invloed zijn geweest op hun keuze voor de lerarenopleiding.

Factoranalyse wijst uit dat de motieven zijn te herleiden tot de volgende hoofdthema's¹²:

- arbeidsvoorwaardelijke motieven;
- pedagogisch-maatschappelijke motieven;
- functie-inhoudelijke motieven;
- vakgerichte motieven;
- gemakzuchtige motieven;
- opleidingsgerichte motieven;
- invloed van peer group/sociale omgeving;
- restkeuze.

Onderstaand worden deze vijf groepen van motieven kort toegelicht.

¹⁰ In de *Loopbaanmonitor Onderwijs 1970-2003* is alleen bij het cohort 2003 ingegaan op het keuzemoment voor de lerarenopleiding. Longitudinale gegevens over het keuzemoment zijn derhalve in ons onderzoek niet beschikbaar.

¹¹ ROA, *Na(ar) de lerarenopleiding, onderwijsmonitor*, onderwijsinspectie, 2003.

¹² Factoranalyse is een statistische techniek waarin wordt nagegaan welke onderlinge verbanden er bestaan tussen een groot aantal variabelen (vragen). Bij factoranalyse wordt aangenomen dat de waargenomen verbanden tussen de variabelen zijn toe te schrijven aan één of meer 'eraan ten grondslag liggende' variabelen of hypothetische grootheden.

Arbeidsvoorwaardelijke motieven hebben onder andere betrekking op: baankansen na afstuderen, salaris als leraar, mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding, mogelijkheid tot combinatie van arbeid en zorgtaken in later werk, veel vrije tijd als leraar.

In geval van *pedagogisch-maatschappelijke motieven* ligt de nadruk op het (leren) werken met jonge kinderen, het (leren) overdragen van kennis en maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar.

Functie-inhoudelijke motieven zijn gericht op specifieke inhoudelijke aspecten van de leraarsfunctie, zoals de mogelijkheid om als leraar zelfstandig te kunnen werken, de afwisseling in het beroep en het aanzien van het beroep van leraar.

Vakgerichte motieven hebben betrekking op de interesse voor de gegeven vakken en de mogelijkheden tot zelfontplooiing.

Van *gemaksmotieven* is sprake als de keuze voor de lerarenopleiding is ingegeven door overwegingen met betrekking tot de (vermeend) lage toelatingseisen en lage moeilijkheidsgraad van de opleiding. Ook de beperkte reisafstand en het idee dat je na de opleiding 'nog alle kanten uit kunt' vormen onderdeel van deze groep motieven.

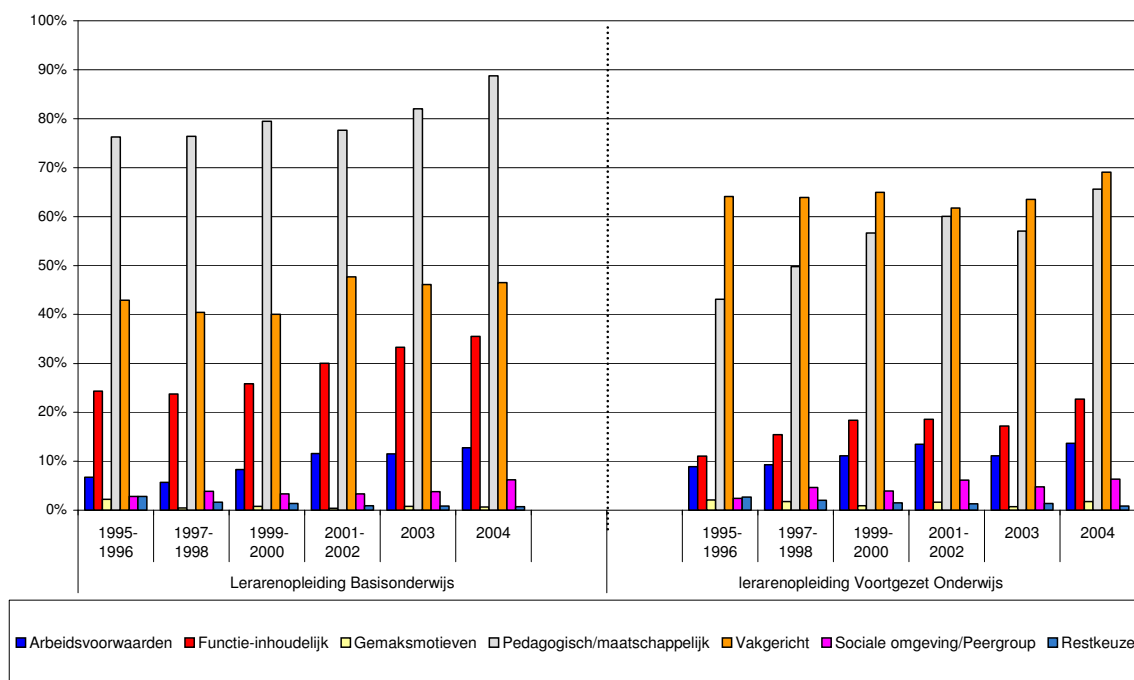
Van *beïnvloeding door de peer group of sociale omgeving* is sprake wanneer iemand voor de lerarenopleiding kiest omdat vrienden of familie dezelfde opleiding hebben gekozen. Hierbij hoort ook de leraar die iemand heeft geïnspireerd om een lerarenopleiding te gaan volgen.

Tot slot is er een groep motieven waarin de lerarenopleiding gezien wordt als *restkeuze*. Hiervan is sprake als iemand 'niet naar opleiding van zijn eerste keus kon', of als hij 'niks beter wist'.

In de eerder uitgevoerde *Loopbaanmonitor Onderwijs 1970-2003* is door ons geconstateerd dat de studiekeuze voor de lerarenopleiding BaO vooral wordt ingegeven door pedagogisch-maatschappelijke motieven waarin het werken met kinderen en het overdragen van kennis centraal staan. Voor de lerarenopleiding VO spelen vooral vakinhoudelijke interesse en de mogelijkheid tot zelfontplooiing een rol. Tegelijkertijd werd geconstateerd dat door de jaren heen de pedagogisch-maatschappelijke motieven in belang toenemen, zowel voor studenten BaO als VO. Figuur 2.3 laat zien dat onder de cohorten 2003 en 2004 deze tendens doorzet. Mogelijk dat hier een verband ligt met de hogere leeftijd waarop studenten tegenwoordig voor de lerarenopleiding kiezen, een keuze die meer door ideële motieven lijkt te worden ingegeven. Daarnaast constateren we dat in de afgelopen jaren voor studenten van de lerarenopleiding BaO de functie-inhoudelijke overwegingen in belang zijn toegenomen. Hierbij gaat het om inhoudelijke aspecten van de leraarsfunctie, zoals de mogelijkheid om zelfstandig te kunnen werken, de afwisseling in het beroep en het aanzien van het leraarsberoep.

Figuur 2.3 Redenen om voor de lerarenopleiding te kiezen, cohorten 1995/1996 - 2003

Een belangrijk verschil tussen de beide lerarenopleidingen blijft dat voor de lerarenopleiding BaO vooral wordt gekozen vanwege pedagogisch-maatschappelijke motieven, terwijl voor de lerarenopleiding VO vooral vakgerichte motieven een rol spelen (interesse voor de gegeven vakken en de mogelijkheid tot zelfontplooiing).

Ook uit de recente rapportage *De keuze voor de lerarenopleiding en het lerarenberoep* blijkt dat voor afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO pedagogische motieven ('werken met kinderen') het zwaarst wegen om voor de lerarenopleiding te kiezen. Voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO geldt dat voor de vakgerichte motieven ('vakgebied')¹³.

Nadere analyses wijzen uit dat (niet-westerse) allochtonen hun keuze voor de lerarenopleiding significant vaker baseren op vakgerichte motieven en gemaksmotieven. Vrouwen baseren hun keuze voor de lerarenopleiding significant vaker op arbeidsvoorwaarden en pedagogische-maatschappelijke motieven. Afgestudeerden van de NLO hebben hun keuze vaker dan afgestudeerden van de ULO gebaseerd op vakgerichte en gemaksmotieven.

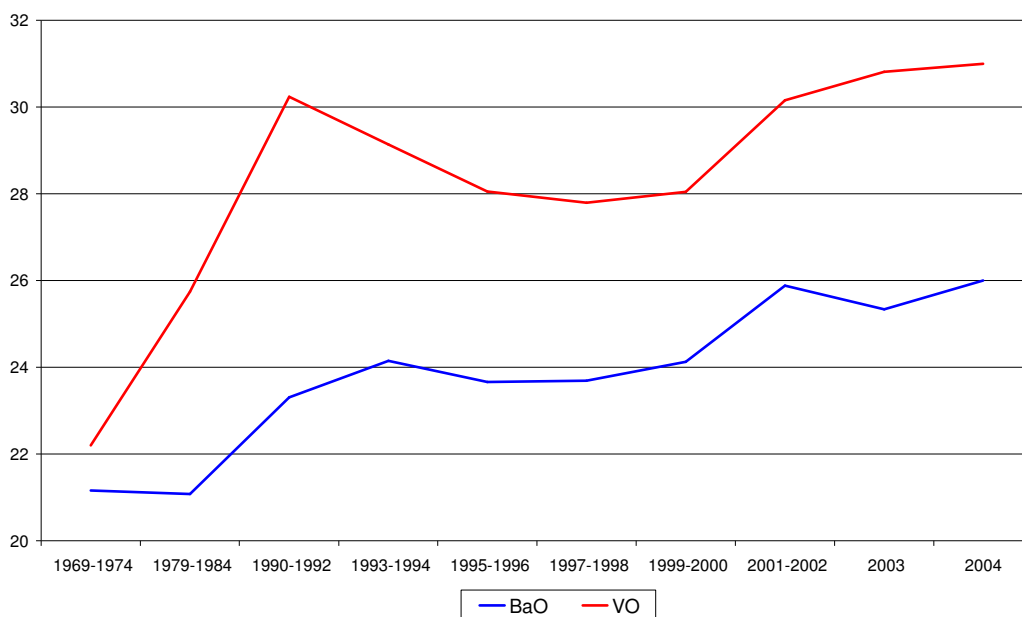
2.4 Leeftijd van afstuderen

In paragraaf 2.2 bleek dat veel afgestudeerden ouder waren dan 20 toen zij voor een lerarenopleiding kozen. Dit geldt in sterkere mate voor de lerarenopleiding VO. Dit patroon is terug te vinden in de gemiddelde leeftijd van afstuderen. De gemiddelde leeftijd van afstuderen is 26 jaar voor de lerarenopleiding BaO en 31 jaar voor de

¹³ Zie: L. Borghans en B. Golsteyn, *De keuze voor de lerarenopleiding en het lerarenberoep*, ROA/SBO, januari 2005.

lerarenopleiding VO (inclusief Universitaire Lerarenopleiding). De trend van de laatste jaren waarin de gemiddelde leeftijd van afstudeerders toeneemt, zet ook in het jaar 2004 door. Figuur 2.4 illustreert deze ontwikkeling. Zoals eerder reeds opgemerkt, wordt voor de lerarenopleiding VO op latere leeftijd gekozen dan voor de lerarenopleiding BaO. Tevens is daar opgemerkt dat de lerarenopleiding VO veel vaker in deeltijd wordt gevolgd dan de lerarenopleiding BaO. In de figuur is voorts de ‘knik’ in 1990-1992 voor de lerarenopleiding VO opmerkelijk. Wellicht dat deze samenhangt met de relatief lange studieduur zoals die destijds nog voorkwam.

Figuur 2.4 Ontwikkeling van afstudeerleeftijd sinds 1969

Wat betreft de lerarenopleiding BaO is er een significant verschil in afstudeerleeftijd tussen de verschillende RBA gebieden. De afstudeerleeftijd in de Randstad is gemiddeld hoger (27 jaar) dan elders in Nederland (25 jaar). Er zijn geen significante verschillen in afstudeerleeftijd naar geslacht en etniciteit.

2.5 Stageplaatsen

De beschikbaarheid van stageplaatsen wordt vaak gezien als een belangrijke indicatie voor de behoefte aan onderwijzend personeel. Een beperkt aanbod van stageplaatsen kan voor de student moeilijkheden opleveren voor het voldoen aan de stageverplichtingen van de opleiding. Naast dit korte termijn gevolg kan een langetermijneffect zijn dat de interesse om in het onderwijs te gaan werken negatief wordt beïnvloed. Deze overwegingen vormden de achtergrond om hierover in de telefonische enquête (februari 2005) enkele vragen te stellen.

Aan de afgestudeerden van cohort 2004 is gevraagd of zij tijdens hun opleiding moeite hebben gehad met het vinden van een stageplaats. Uit de resultaten blijkt dat de meeste afgestudeerden in 2004 hiermee geen enkele moeite hebben gehad (BaO 83% en VO 88%). Slechts 5 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO heeft ‘veel moeite’ gehad met het vinden van een stageplaats, tegenover 3 procent van de

afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO hebben vrouwen significant vaker (veel of enige) moeite gehad met het vinden van een stageplaats dan mannen (respectievelijk 2 en 18%). Naar etniciteit (autochtoon versus allochtoon) bestaan hierin geen verschillen.

Voor de lerarenopleiding BaO geldt dat de moeilijkheden met het vinden van stageplaatsen in elk studiejaar in beperkte mate aanwezig zijn (zie tabel 2.2). Voor de lerarenopleiding VO doen de problemen zich relatief wat vaker voor in het laatste studiejaar.

Tabel 2.2 Aandeel studenten dat tijdens de lerarenopleiding enige of veel moeite heeft gehad bij het vinden van stageplaatsen, per studiejaar

	1e studiejaar	2e studiejaar	3e studiejaar	4e studiejaar
BaO	6%	7%	5%	7%
VO	3%	3%	4%	8%

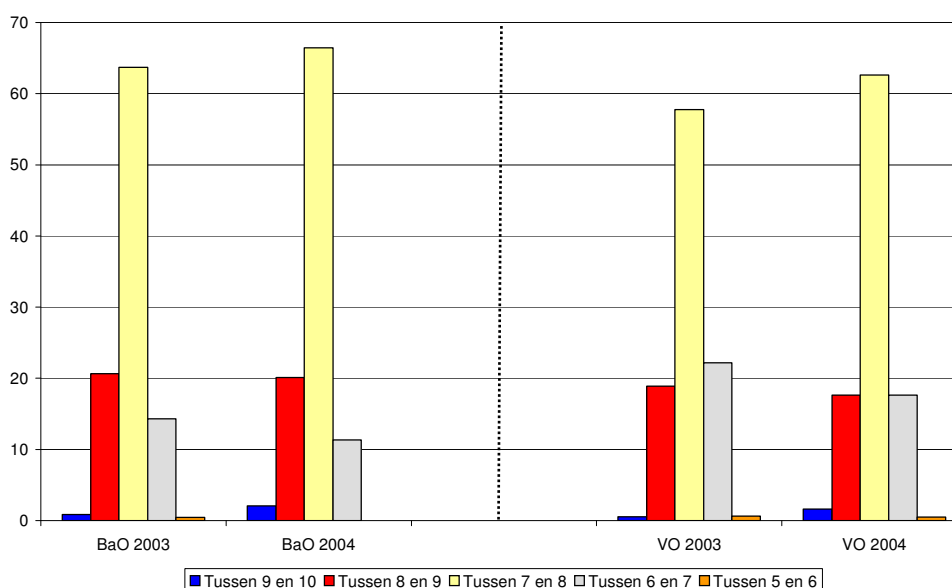
NB: afgestudeerden kunnen in meer dan één jaar moeite hebben gehad met het vinden van een stageplaats

Onder de afgestudeerden die hebben aangegeven enigszins of veel moeite te hebben gehad met het vinden van een stageplaats blijkt dat dit *niet* van invloed is (geweest) op hun bereidheid om in het onderwijs te werken.

2.6 Gemiddeld eindcijfer

Om na te gaan of de loopbaan van leraren mede bepaald wordt door hun studieresultaten is het gemiddelde eindcijfer in kaart gebracht. In figuur 2.5 is te verdeling hiervan zien per cohort en soort lerarenopleiding.

Figuur 2.5 Gemiddeld eindcijfer van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohorten 2003 en 2004.

De gemiddelde studieresultaten liggen in de lerarenopleiding BaO hoger dan bij de lerarenopleiding VO. Hierin bestaan geen verschillen naar etniciteit. Naar geslacht is er een significant verschil voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, waar vrouwen een hoger gemiddeld eindcijfer behalen dan mannen (alleen in cohort 2003). Verderop in deze rapportage wordt ingegaan op de vraag of verschillen in studieresultaten samenhangen met de keuzes die op de arbeidsmarkt worden gemaakt.

2.7 Conclusies

In dit hoofdstuk is ingegaan op de motieven die studenten hebben gehad om voor de lerarenopleiding te kiezen. Hiermee is hun eerste stap gezet op weg naar een loopbaan binnen of buiten het onderwijs.

De gemiddelde leeftijd waarop voor de lerarenopleiding BaO wordt gekozen, ligt significant lager (18/19 jaar) dan de leeftijd waarop voor de lerarenopleiding VO wordt gekozen (24/25 jaar). De gemiddelde afstudeerleeftijd ligt op respectievelijk 26 en 31 jaar. Hierbij merken wij op dat de lerarenopleiding VO veel vaker in deeltijd wordt gevolgd dan de lerarenopleiding BaO. Het aandeel zij-instromers¹⁴ onder de afgestudeerden bedraagt 6 procent voor de lerarenopleiding BaO en 15 procent voor de lerarenopleiding VO.

In de eerder uitgevoerde *Loopbaanmonitor Onderwijs 1970-2003* is door ons geconstateerd dat de studiekeuze voor de lerarenopleiding BaO vooral wordt ingegeven door pedagogisch-maatschappelijke motieven waarin het werken met kinderen en het overdragen van kennis centraal staan. Voor de lerarenopleiding VO spelen vooral vakinhoudelijke interesse en de mogelijkheid tot zelfontplooiing een rol. Tegelijkertijd werd geconstateerd dat door de jaren heen de pedagogisch-maatschappelijke motieven in belang toenemen, zowel voor studenten BaO als VO. De uitkomsten uit dit vervolgonderzoek laten zien dat onder de cohorten 2003 en 2004 deze tendens doorzet. Daarnaast constateren we dat in de afgelopen jaren voor studenten van de lerarenopleiding BaO de functie-inhoudelijke overwegingen in belang zijn toegenomen. Hierbij gaat het om inhoudelijke aspecten van de leraarsfunctie, zoals de mogelijkheid om zelfstandig te kunnen werken, de afwisseling in het beroep en het aanzien van het leraarsberoep.

Niet-westerse allochtonen baseren hun keuze voor de lerarenopleiding significant vaker op vakgerichte motieven en gemaksmotieven. Vrouwen baseren hun keuze voor de lerarenopleiding vaker op arbeidsvoorwaarden en pedagogische-maatschappelijke motieven.

Tijdens de opleiding heeft de overgrote meerderheid van de studenten geen moeite gehad met het vinden van stageplaatsen. Slechts 5 procent van de afgestudeerden van het BaO heeft 'veel moeite' gehad met het vinden van een stageplaats, tegenover 3 procent van de afgestudeerden van het VO. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO hebben vrouwen significant meer moeite gehad met het vinden van een stageplaats dan

---

¹⁴ Het gaat hier om zij-instromers in het beroep, die op latere leeftijd de opleiding gaan volgen om een lesbevoegdheid te verkrijgen.

mannen. De moeite die sommige studenten hebben gehad met het vinden van stageplaatsen is niet van invloed op hun interesse om in het onderwijs te werken.

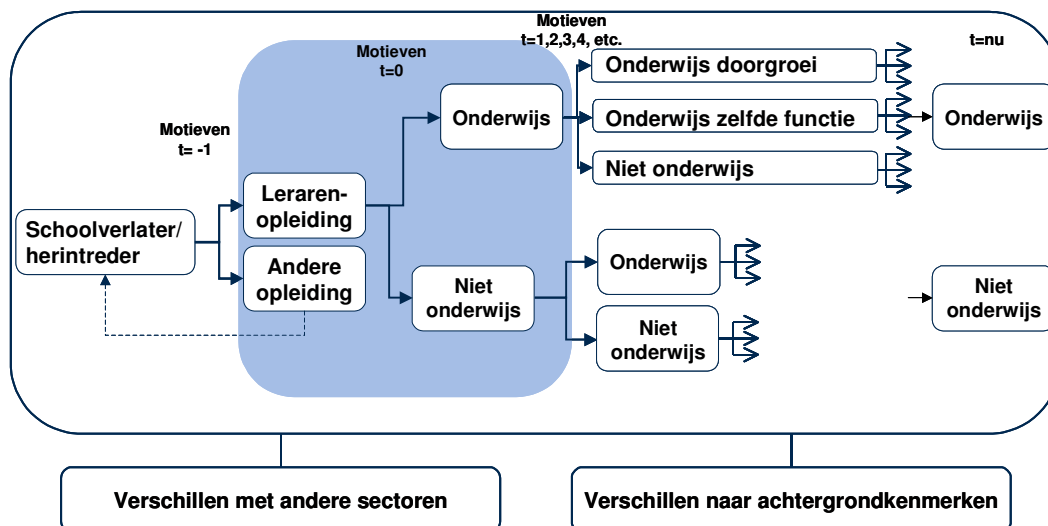
3 Na de lerarenopleiding

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de situatie van afgestudeerden van de lerarenopleiding na afstuderen. Voor degenen die de arbeidsmarkt betreden wordt op dat moment de eerste loopbaanstap gezet. In ons loopbaanschema start de loopbaan van een afgestudeerde op tijdstip $t = 0$. Voor degenen die kiezen voor een vervolgopleiding of besluiten eerst een reis te maken, wordt de intrede op de arbeidsmarkt nog enige tijd uitgesteld.

Werkloosheid voor een periode langer dan drie maanden wordt gezien als een positie op de arbeidsmarkt. We maken in dit hoofdstuk onderscheid tussen de eerste positie direct na afstuderen en de eerste baan. Van de eerste baan bepalen wij de sector en de functie. Voor de afgestudeerden die hun eerste baan buiten het onderwijs kiezen, kijken we naar de motieven die hieraan ten grondslag liggen. Figuur 3.1 laat zien welk deel van de loopbaan in dit hoofdstuk centraal staat.

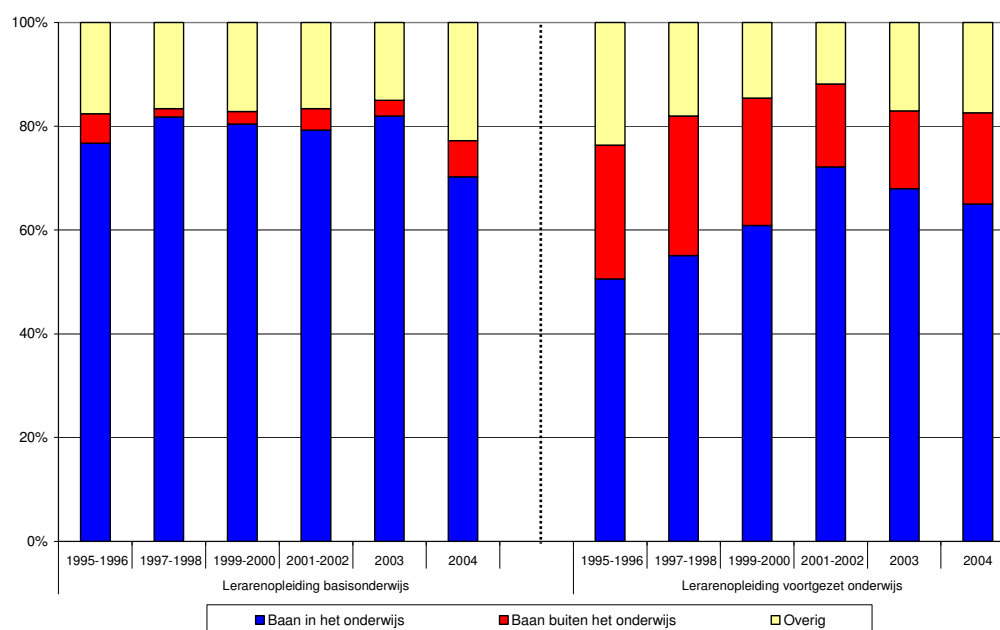
Figuur 3.1 Loopbaanstappen in het onderwijs: de eerste keuzes na afstuderen ($t=0$)

3.2 Eerste positie na afstuderen

In figuur 3.2 is de eerste arbeidsmarktpositie na afstuderen te zien. Onder de eerste positie na het afstuderen verstaan wij de positie die de afgestudeerden direct na het voltooien van de opleiding op de arbeidsmarkt bekleden¹⁵. In eerste instantie wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen het hebben van een baan binnen het onderwijs, een baan buiten het onderwijs en de categorie overig. Op de samenstelling van de laatste genoemde categorie wordt in paragraaf 3.3 nader ingegaan.

Figuur 3.2 Eerste arbeidsmarktpositie na afstuderen van lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2004, vergeleken met de cohorten vanaf 1995-1996.

Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO in 2004 heeft 71 procent een baan in het onderwijs. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO bedraagt dit 65 procent. Van degenen die geen baan in het onderwijs hebben, valt op dat de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO vaker een baan hebben buiten het onderwijs (18% tegenover 7% onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO).

Direct na afstuderen is 9 procent van alle afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO werkloos¹⁶. Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is dit 6 procent. Circa 8 procent van de afgestudeerden, zowel van de lerarenopleiding BaO als VO, is aan een vervolgopleiding begonnen.

¹⁵ Er is gevraagd naar de activiteit waar de meeste tijd aan wordt besteed, met de volgende antwoordmogelijkheden: 1. werken in het onderwijs, 2. werken buiten het onderwijs, 3. doorstuderen, 4. zorg voor kinderen, huishouden, partner en/of mantelzorg, 5. onbetaald werk/vrijwilligerswerk, 6. periode in het buitenland/wereldreis, 7. werkloosheid, 8. arbeidsongeschiktheid en 9. de categorie anders.

¹⁶ Ter vergelijking merken we op dat, volgens de Loopbaanenquête van Intermediair, van degenen die in 2004 zijn afgestudeerd aan een hbo of universiteit 14 procent zonder werk zat (Volkskrant dinsdag 21 december 2004). De HBO-Monitor 2003 rapporteert voor de afgestudeerden uit 2001/2002 een gemiddeld werkloosheidspercentage van 5 à 6 procent (gemeten 1 tot 1,5 jaar na afstuderen).

Ten opzichte van de eerdere cohorten/afstudeerjaren zien we dat de initiële arbeidsmarktkansen (direct na afstuderen) voor een leraarsfunctie in het basisonderwijs zijn verminderd, hetgeen tot uiting komt in meer afgestudeerden zonder baan en een groter deel dat een baan accepteert buiten het onderwijs. In het voortgezet onderwijs constateren we sinds 2001 een dalende lijn in het aandeel studenten dat direct na afstuderen een baan in het onderwijs vindt.

3.3 Ontwikkelingen in arbeidsmarktpositie

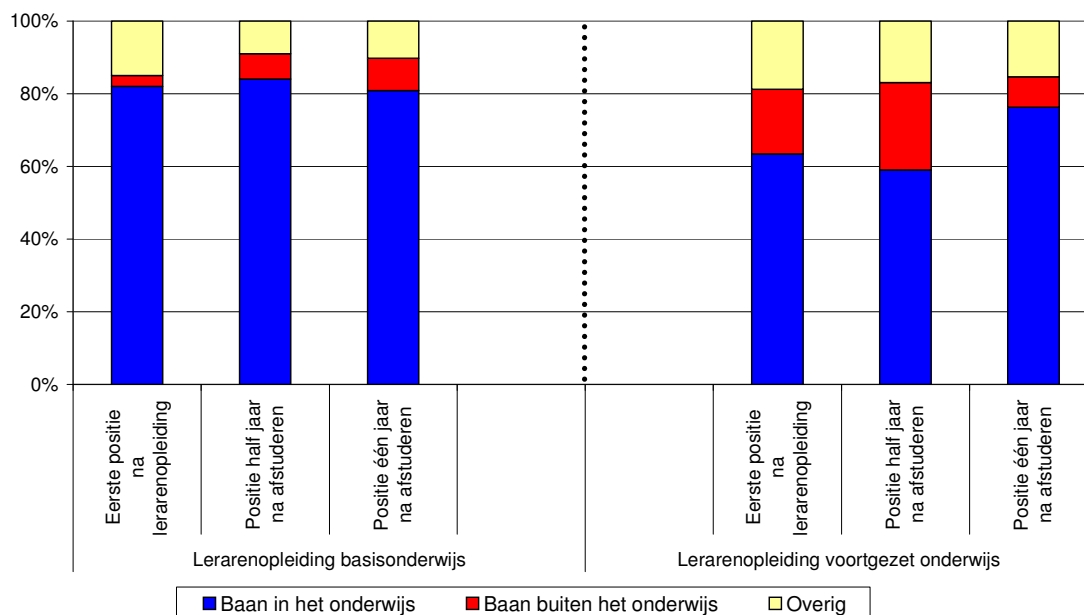
3.3.1 Cohort 2003

Cohort 2003 is in oktober 2004 voor een tweede keer benaderd met vragen over haar arbeidsmarktpositie. Hiermee is inzicht verkregen in de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie tussen februari 2004 en oktober 2004. Zie hiervoor figuur 3.2.

Het aandeel afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO dat na afstuderen in het onderwijs werkzaam is, is enigszins veranderlijk en ligt aan het einde van 2004 iets lager dan aan het begin van de loopbaan in 2003. Gedurende het jaar heeft echter wel een groter deel in het onderwijs gewerkt (zie het grotere aandeel dat in 'positie halfjaar na afstuderen' in het onderwijs werkte).

Bij de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO valt op dat het aandeel met een baan buiten het onderwijs gedurende 2004 is afgenomen ten voordele van het aandeel dat in het onderwijs werkt: terwijl van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO aanvankelijk 65 procent in het onderwijs werkt, is dat een jaar na afstuderen toegenomen tot ruim 75 procent. Veel afgestudeerden slagen er dus alsnog in een baan in het onderwijs te vinden.

Figuur 3.3 Ontwikkeling van het beroepsrendement gedurende eerste jaar na afstuderen van lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2003

De redenen die zowel afgestudeerden van de leraren opleiding BaO en VO van cohort 2003 noemen voor hun baanverandering in 2004, hebben voornamelijk te maken met minder reistijd en de wens voor meer vrije tijd. Daarnaast speelt bij veel respondenten onvrede over het management en de organisatie een rol bij een baanverandering.

Overige arbeidsmarktposities

De categorie ‘overige arbeidsmarktposities’ omvat een vijftal verschillende posities, namelijk: werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, doorstuderen, zorg voor derden, een periode op reis/in het buitenland. De overeenkomst tussen deze verschillende posities is dat geen betaald werk wordt verricht.

Tabel 3.1 laat zien dat het grootste deel van de afgestudeerden die direct na afstuderen in 2003 geen betaalde baan hadden, bezig was met een vervolgstudie. Dit aandeel is onder de afgestudeerden van beide lerarenopleidingen ongeveer even groot. In veel gevallen gaat het hierbij om een relatief korte studie; een jaar na afstuderen is het aandeel personen dat bezig is met een vervolgstudie gehalveerd.

Gedurende het eerste jaar na afstuderen bedraagt het aandeel werklozen 1 à 2 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en schommelt tussen de 2 en 3 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. Ten opzichte van een landelijk werkloosheidscijfer van 5,3 procent in 2003 en 6,4 procent in 2004 is dit laag. De HBO-Monitor 2003 rapporteert voor de afgestudeerden uit 2001/2002 een gemiddeld werkloosheidspercentage van 5 à 6 procent (gemeten 1 tot 1,5 jaar na afstuderen). De categorie ‘anders’ in de tabel bestaat grotendeels uit afgestudeerden die zich bezighouden met zorgtaken.

Tabel 3.1 Samenstelling van 'overige arbeidsmarktposities', per meetmoment (cohort 2003).

	Overige arbeidsmarktposities	Direct na afstuderen	Half jaar na afstuderen	Jaar na afstuderen
Lerarenopleiding BaO	Doorstuderen	11,9%	5,5%	5,8%
	Werkloos	0,9%	1,6%	1,9%
	Anders	3,5%	2,4%	3,8%
	Totaal	16,3%	9,5%	11,5%
Lerarenopleiding VO	Doorstuderen	10,1%	5,1%	5,1%
	Werkloos	3,1%	2,2%	2,7%
	Anders	4,5%	4,2%	4,6%
	Totaal	17,7%	11,5%	12,4%

Zoekgedrag

De afgestudeerden met een 'overige' arbeidsmarktpositie solliciteren voornamelijk naar een functie *binnen* het onderwijs. Afgestudeerden van de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs hebben een voorkeur voor functies in het voortgezet onderwijs, de volwasseneneducatie en het middelbaar onderwijs. Afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO hebben, zoals te verwachten, een voorkeur voor een functie in het basisonderwijs. De afgestudeerden van cohort 2003 die niet op zoek zijn naar een betaalde baan, zijn op dit moment voornamelijk (95%) nog bezig met een studie.

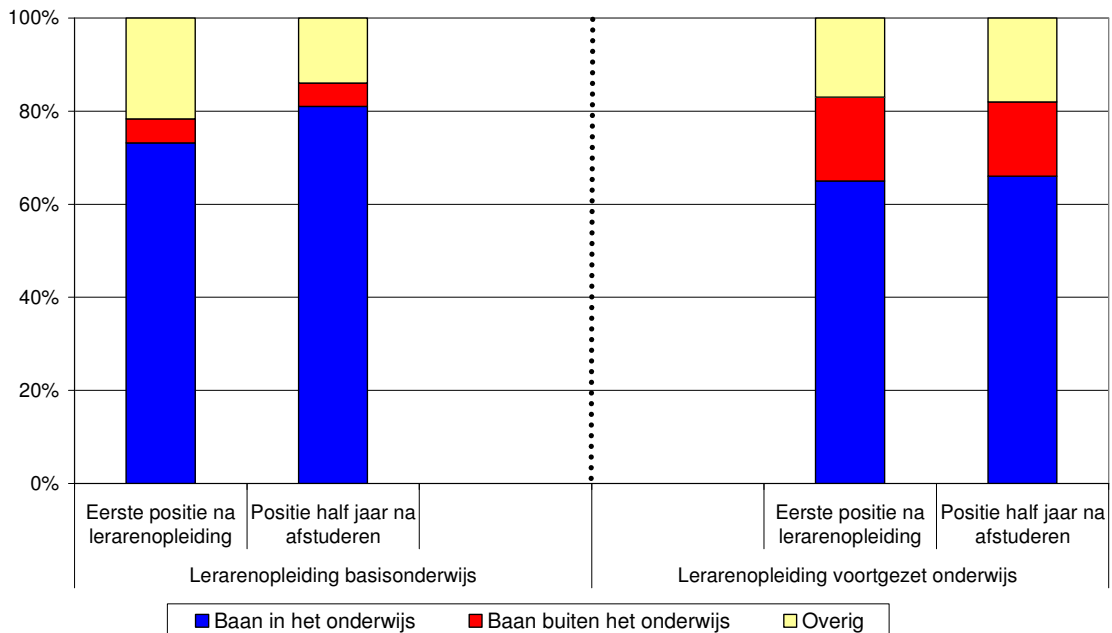
3.3.2 Cohort 2004

Cohort 2004 is in februari 2005 voor een tweede keer benaderd met vragen over haar arbeidsmarktpositie. Hiermee is inzicht verkregen in de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie tussen oktober 2004 en februari 2005 (zie figuur 3.3 en tabel 3.2).

Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO is het aandeel met een baan in het onderwijs gegroeid van 71 naar 80 procent. Het aandeel niet werkende afgestudeerden is afgenomen van 21 naar 14 procent. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is de verdeling over de onderscheiden arbeidsmarktposities tussen oktober 2004 en februari 2005 nauwelijks veranderd.

Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, die van baan gewisseld zijn, geeft 25 procent aan dat zij in de periode oktober 2004 tot en met februari 2005 van baan gewisseld zijn omdat het oude contract afliep. Daarnaast waren het 'langer willen werken' en 'een vast contract' andere belangrijke redenen om van baan te wisselen. Voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO van cohort 2004 gelden dezelfde redenen om van baan te wisselen.

Figuur 3.2 Ontwikkeling van het beroepsrendement gedurende eerste halfjaar na afstuderen van lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2004

Geslacht, etniciteit, leeftijd en de hoogte van het gemiddelde eindcijfer (op eindexamen van lerarenopleiding) zijn niet van invloed op het aantal keer dat iemand van baan is gewisseld.

Overige arbeidsmarktposities

Naast de afgestudeerden met een baan is er een groep die geen betaald werk verricht. *Direct na afstuderen* gold dit voor 22 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en voor 17 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. *Een half jaar later* is dit respectievelijk 14 en 17 procent.

Tabel 3.2 laat zien dat van cohort 2004 de afgestudeerden die voornamelijk niet kiezen voor een betaalde baan (binnen of buiten het onderwijs) de meeste bezig zijn met een vervolgonderwijs. Dit aandeel is iets lager dan bij de afgestudeerden uit 2003.

De werkloosheid direct na afstuderen ligt in 2004 aanzienlijk hoger dan in 2003 (zie paragraaf 3.3.1), vooral onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO. Een half jaar na afstuderen (februari 2005) blijkt de werkloosheid echter aanzienlijk gedaald, van 9,5 procent naar 3,7 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en van 5,8 naar 4,5 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. De werkloosheid ligt daarmee 1 à 2 procent boven die van cohort 2003. Deze werkloosheid ligt evenwel lager dan het landelijk gemiddelde van 7 procent (eerste kwartaal van 2005). De categorie 'anders' in de tabel bestaat grotendeels uit afgestudeerden die zich bezighouden met zorgtaken.

Tabel 3.2 Samenstelling van 'overige arbeidsmarktposities', per meetmoment (cohort 2004).

	Overige arbeidsmarktposities	Direct na afstuderen In 2004	Half jaar na afstuderen Februari 2005
Lerarenopleiding BaO	Doorstuderen	8,2%	6,7%
	Werkloos	9,5%	3,7%
	Overig	4,6%	3,8%
	Totaal	22,3%	14,2%
Lerarenopleiding VO	Doorstuderen	7,7%	7,1%
	Werkloos	5,8%	4,5%
	Overig	3,1%	5,8%
	Totaal	16,6%	17,4%

Zoekgedrag

Evenals de afgestudeerden uit 2003 zijn de afgestudeerden uit 2004 met een 'overige arbeidsmarktpositie' in meerderheid op zoek naar een functie *binnen* het onderwijs. Voor afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is dit bij voorkeur een functie in het voortgezet onderwijs, de volwasseneneducatie of het middelbaar onderwijs. Afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO willen het liefst een baan in het basisonderwijs.

3.4 Verschillen in arbeidsmarktpositie naar achtergrondkenmerken

3.4.1 Verschillen naar geslacht

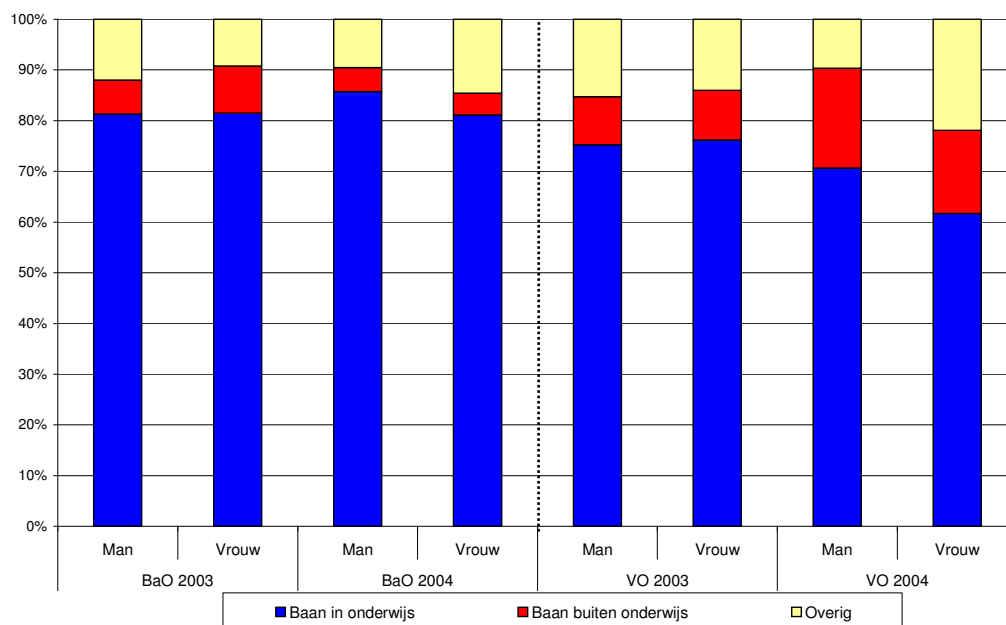
De arbeidsmarktposities van afgestudeerde mannen en vrouwen uit cohort 2004 vertoont een aantal beperkte, maar desalniettemin significante verschillen, zowel na een afgeronde lerarenopleiding BaO als na de lerarenopleiding VO (zie figuur 3.3 en tabel B2.3 in de bijlage). *Direct na afstuderen*:

- zijn mannen vaker dan vrouwen aan het werk in het onderwijs (voor afgestudeerden BaO respectievelijk 75% en 70% en voor afgestudeerden VO respectievelijk 68% en 63%);
- zijn vrouwen vaker dan mannen werkloos (voor afgestudeerden BaO respectievelijk 10% en 7% en voor afgestudeerden VO respectievelijk 6% en 5%);
- zijn vrouwen vaker dan mannen aan het doorstuderen (voor afgestudeerden BaO respectievelijk 8% en 6%, en voor afgestudeerden VO respectievelijk 8% en 7%);
- houden vrouwen zich wat vaker bezig met zorgtaken dan mannen (voor afgestudeerden BaO respectievelijk 3% en 1% en voor afgestudeerden VO respectievelijk 2% en 0%).

Een half jaar na afstuderen zijn deze verschillen gedeeltelijk tenietgedaan. Op dat moment bestaan voor cohort 2004 nog de volgende significante verschillen voor afgestudeerden van de lerarenopleiding VO:

- mannen werken vaker dan vrouwen in het onderwijs (respectievelijk 71% en 62%), maar ook vaker buiten het onderwijs (respectievelijk 20% en 16%)m
- vrouwen hebben een half jaar na afstuderen vaker dan mannen zorgtaken (respectievelijk 9% en 0%).

Figuur 3.3 Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 (half jaar na afstuderen, meting februari 2004) en cohort 2004 (half jaar na afstuderen, meting februari 2005) onderscheiden naar geslacht

Onder de afgestudeerden van cohort 2003 is de invloed van geslacht op de arbeidsmarktpositie alleen direct na afstuderen aanwezig. Naarmate de afgestudeerden zich langer op de arbeidsmarkt bevinden, vervagen de verschillen in arbeidsmarktpositie tussen mannen en vrouwen.

3.4.2 Verschillen naar etniciteit

Allochtone leraren vormen een kleine minderheid¹⁷ onder het onderwijzend personeel. Volgens de Aandachtsgroepenmonitor van het ministerie van OCW bestond het onderwijzend personeel in 2004 voor circa 3 procent uit allochtonen¹⁸. Tevens is geconstateerd dat in alle lerarenopleidingen de deelname van allochtonen sterk achter blijft, zeker in het licht van het toenemende percentage allochtonen in de leerlingenpopulatie¹⁹. Dit vormde in 1999 de aanleiding voor de sociale partners in het onderwijsveld om het project Full Color op te zetten met als doel om de instroom van allochtoon onderwijspersoneel te bevorderen.

Uit de Loopbaanmonitor onderwijs komt naar voren dat de arbeidsmarktpositie van allochtone afgestudeerden van beide lerarenopleidingen niet significant afwijkt van die van autochtone afgestudeerden (zie figuur 3.4). Opvallend is overigens wel dat onder de

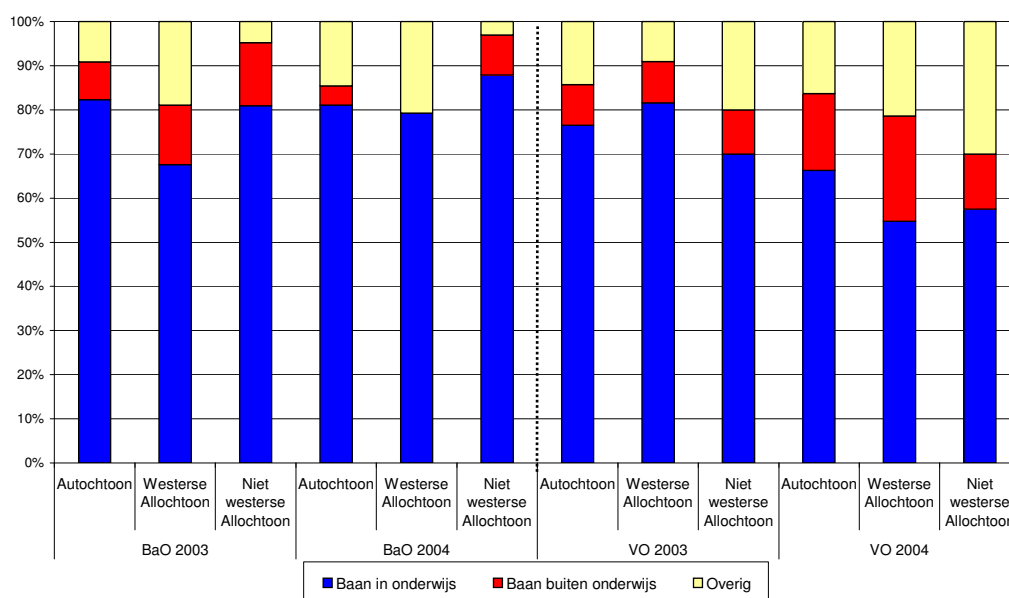
¹⁷ Ook in de respons op de loopbaanmonitor is het aandeel allochtonen laag. Hierdoor is het moeilijk om significante verbanden te vinden.

¹⁸ www.aandachtsgroepen.nl.

¹⁹ *Een goed werkende onderwijsarbeidsmarkt. Beleidsplan Onderwijspersoneel*. Ministerie van OCW, juni 2004.

afgestudeerden uit 2004 het aandeel allochtonen met een baan in het voortgezet onderwijs, een half jaar na afstuderen, kleiner is dan onder de autochtone studenten.

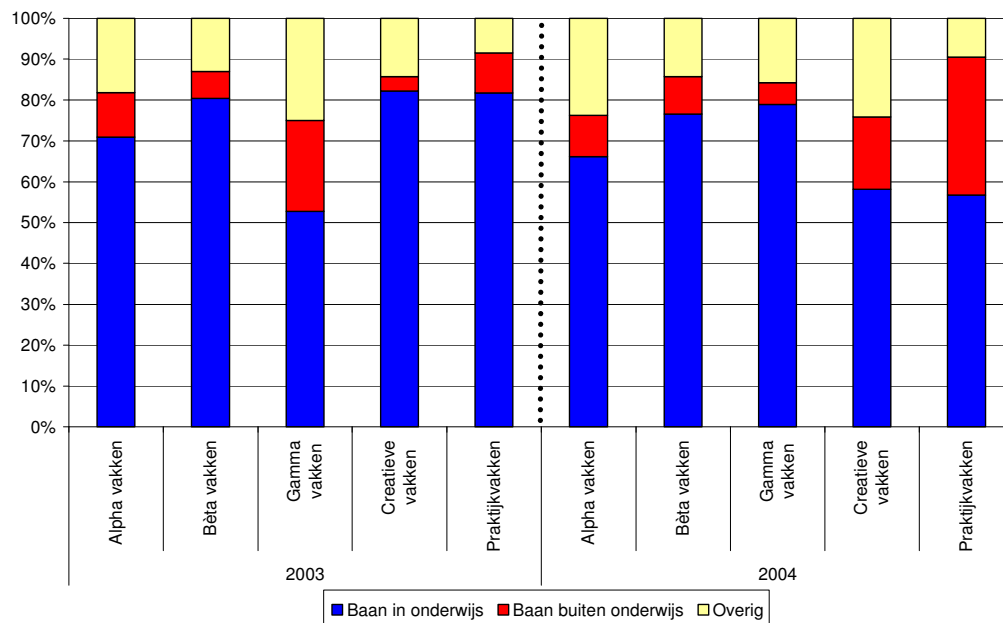
Figuur 3.4 Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 (half jaar na afstuderen, meting februari 2004) en cohort 2004 (half jaar na afstuderen, meting februari 2005) onderscheiden naar etniciteit

3.4.3 Verschillen naar vak (in voortgezet onderwijs)

Hoewel er verschillen bestaan in arbeidsmarktpositie naar het vak waarvoor de afgestudeerden voor het voortgezet onderwijs zijn opgeleid, zijn deze verschillen niet statistisch significant. Onder de afgestudeerden uit 2003 valt op dat relatief veel docenten voor een gammavak (aardrijkskunde, geschiedenis, economie) een baan hebben buiten het onderwijs. Onder cohort 2004 is dit opvallend vaak het geval voor docenten in een praktijkvak.

Figuur 3.5 Verschillen in arbeidsmarktpositie naar vakbevoegdheid van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (februari 2005)

3.5 Type aanstelling binnen het onderwijs

Veel afgestudeerden van de lerarenopleidingen starten hun loopbaan in het onderwijs met een tijdelijk arbeidscontract. Van de afgestudeerden in 2004 van de lerarenopleiding BaO die een baan hadden in het onderwijs, had in oktober 2004 ongeveer 20 procent een vaste aanstelling. De meerderheid had een tijdelijke aanstelling met een contract voor een jaar, wat in het algemeen een gebruikelijke startpositie is voor nieuwe werknemers in een organisatie. In de meting van februari 2005 blijkt hierin niet veel veranderd, behalve dat het aandeel afgestudeerden met een contract korter dan drie maanden is afgenomen van 12 procent naar 3 procent (niet in figuur weergegeven).

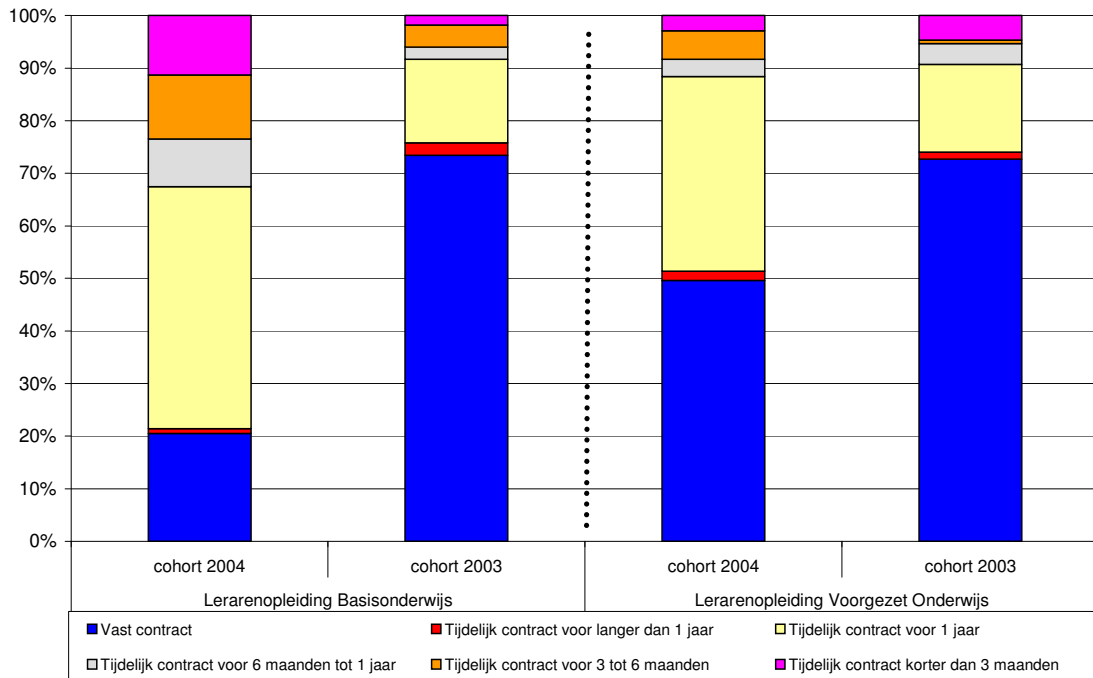
Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is het aandeel met een vast contract aanzienlijk hoger dan onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, zowel direct na afstuderen als een half jaar na afstuderen. Voorts valt op dat in het basisonderwijs vaker met kortlopende contracten wordt gewerkt dan in het voortgezet onderwijs.

In vergelijking met cohort 2004 heeft cohort 2003 vaker een stabiele arbeidspositie in het onderwijs: een ruime meerderheid van de afgestudeerden heeft een vaste aanstelling. Dit is logisch aangezien zij op het moment van bevraging al langer op de arbeidsmarkt waren. De vraag is of de afgestudeerden uit cohort 2004 er ook in zullen slagen om op korte termijn (bij aanvang van het schooljaar 2005/2006) een vaste aanstelling te verwerven²⁰.

²⁰ Aangezien een groot aandeel afgestudeerden momenteel een jaarcontract bezit, valt te verwachten dat deze contracten worden omgezet in vaste contracten.

Figuur 3.6 Type arbeidscontract in het onderwijs, cohort 2003 (meting oktober 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005)²¹

Uit nadere analyse blijkt dat het type aanstelling direct na afstuderen voor afgestudeerden in het basisonderwijs significant verschillend is voor mannen en vrouwen:

- Mannen hebben vaker een vast contract dan vrouwen, respectievelijk 36 procent en 19 procent.
- Mannen hebben vaker een jaarcontract dan vrouwen, respectievelijk 44 procent en 32 procent.
- Vrouwen hebben vaker een kortlopend contract.

Voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is geslacht niet van invloed op het type aanstelling. Er bestaan geen verschillen in type aanstelling naar etniciteit van de afgestudeerde. Voorts bestaat er geen samenhang tussen het gemiddelde eindexamencijfer van de lerarenopleiding en het type aanstelling dat een afgestudeerde heeft in het onderwijs.

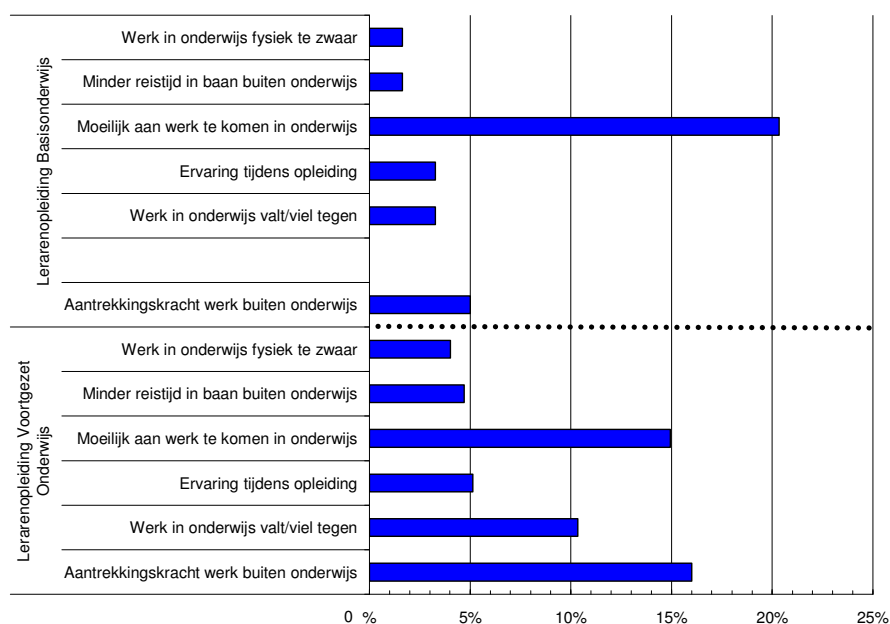
3.6 Een baan buiten het onderwijs

Een klein deel van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO (7%) uit 2004 heeft een baan buiten het onderwijs. Bijna éénvijfde hiervan geeft aan hiertoe reeds vóór aanvang van de studie te hebben besloten. Ongeveer een kwart heeft dit besluit tijdens de studie genomen en bijna tweederde van de afgestudeerden heeft dit na de opleiding besloten.

²¹ Idealiter zou het type arbeidscontract van de beide cohorten moeten worden vergeleken op een zelfde moment na afstuderen. Van cohort 2003 beschikken we echter alleen over gegevens uit oktober 2004, die hier worden vergeleken met die van februari 2005 voor cohort 2004.

De afgestudeerden van de lerarenopleiding VO laten een ander beeld zien. Van de 18 procent die buiten het onderwijs werkt, geeft bijna de helft aan dit vóór de studie te hebben besloten; bijna eenderde heeft dit tijdens de studie besloten en een kwart na de studie. De conclusie is derhalve dat studenten aan de lerarenopleiding VO in veel gevallen reeds vóór aanvang van hun studie weten dat zij niet in het onderwijs willen werken. Figuur 3.4 laat zien welke motieven afgestudeerden hebben om buiten het onderwijs te gaan werken.

Figuur 3.7 Redenen om na afstuderen buiten het onderwijs te gaan werken

De belangrijkste reden om buiten het onderwijs te gaan werken is het ‘niet kunnen vinden van een geschikte baan in het onderwijs’. Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO die buiten het onderwijs werken noemt één op de vijf dit argument; van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO noemt één op de zeven dit argument²². Ten opzichte van de eerdere meting onder de afgestudeerden uit 2003 (meting in februari 2004) is het aandeel afgestudeerden dat deze reden noemt, toegenomen met respectievelijk 5 en 4 procentpunt.

Een ander belangrijker motief voor afgestudeerden van de lerarenopleiding VO om buiten het onderwijs te gaan werken, is de ‘aantrekkingskracht van een baan buiten het onderwijs’. Eén op de zes afgestudeerden die buiten het onderwijs werken, geeft aan dat dit motief een belangrijke invloed heeft gehad op de beslissing om buiten het onderwijs te gaan werken. Ten opzichte van de vorige meting in februari 2004 is het aandeel afgestudeerden dat deze reden noemt met 7 procentpunt toegenomen (was 9%, is nu 16%).

²² Gerelateerd aan de totale populaties geldt deze reden voor 1,5 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en voor 2,7 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO.

Tabel 3.3 toont de sectoren waarin de afgestudeerden een baan hebben gevonden wanneer zij buiten het onderwijs zijn gaan werken. Afgestudeerden die kiezen voor een baan buiten het onderwijs, kiezen overwegend voor de sector gezondheids- en welzijnzorg. Voorts is, zoals in eerdere jaren, de handel een populaire sector, evenals de culturele sector en de horeca. Op basis van gegevens uit de *Enquête Beroepsbevolking* van het CBS (2002) is nagegaan of de uitstroom naar sectoren buiten het onderwijs afwijkend is ten opzichte van de sectoren waarin de werkzame beroepsbevolking in Nederland actief is. Hiervoor hebben wij gekeken naar de verdeling van de hoger opgeleide (hbo/wo) werkzame beroepsbevolking in Nederland naar sector, exclusief de sector onderwijs. De laatste kolom in tabel 3.3 laat deze verdeling zien. In vergelijking met hoger opgeleiden in de Nederlandse beroepsbevolking komen afgestudeerden van de lerarenopleiding die buiten het onderwijs gaan werken, weinig voor in de zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur.

Tabel 3.3 Overzicht van sectoren indien eerste positie na afstuderen een baan buiten het onderwijs is

Sectoren	Lerarenopleiding basisonderwijs		Lerarenopleiding voortgezet onderwijs		Beroepsbevolking met hoger opleidingsniveau ^{a)}
	2004	2003	2004	2003	
Gezondheids- en welzijnzorg	32%	35%	48%	37%	20%
Handel	16%	17%	13%	11%	8%
Cultuur en overige dienstverlening	10%	10%	5%	7%	6%
Horeca	13%	12%	9%	9%	1%
Zakelijke dienstverlening	6%	10%	8%	10%	23%
Delfstoffenwinning en industrie	5%	5%	4%	7%	4%
Financiële instellingen	8%	0%	1%	4%	6%
Openbaar bestuur	5%	2%	5%	5%	13%
Vervoer en communicatie	2%	10%	3%	5%	3%
Landbouw en visserij	2%	0%	4%	0%	1%
Bouwnijverheid	0%	0%	1%	4%	2%
Energie- en waterleidingbedrijven	2%	0%	0%	1%	1%
Totaal (aantal)	100% (79)	100% (86)	100% (215)	100% (186)	88%

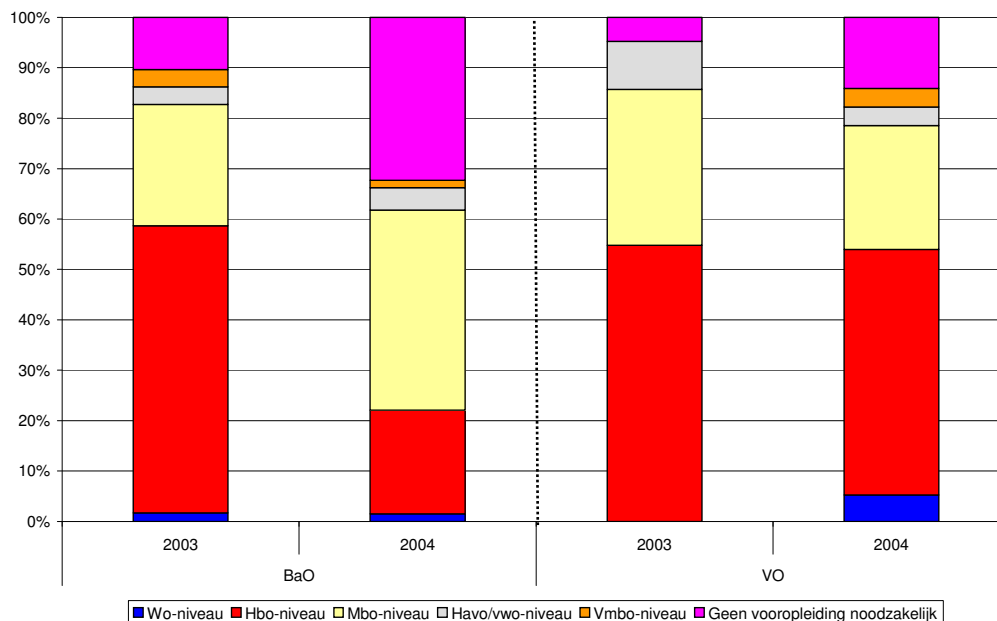
a) *Enquête Beroepsbevolking 2002* (CBS); exclusief onderwijs. In deze kolom zijn de percentages van de hoger opgeleide werkzame beroepsbevolking per sector weergegeven. Hierbij is de sector onderwijs (sbi-code 80) weggelaten. Onderwijs heeft dus een aandeel van 16 procent in de totale werkzame beroepsbevolking met een hoger opleidingsniveau (hbo/wo).

De functies waarin afgestudeerden buiten het onderwijs werken, sluiten nauw aan bij de genoemde sectoren (tabel 3.4). Het gaat hierbij ten eerste om verzorgende/verplegende en commerciële functies. In vergelijking met het voorgaande jaar neemt de functie van productiemedewerker een relatief belangrijke plaats in. Dat het hierbij vaak om relatief eenvoudige functies gaat, blijkt uit figuur 3.8. Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO met een baan buiten het onderwijs geeft een groot deel (27%) te kennen dat voor hun functie geen vooropleiding nodig is. Slechts een klein deel (22%) is werkzaam op hbo-niveau.

Tabel 3.4 Overzicht van functies indien eerste positie na afstuderen een baan buiten het onderwijs is

Functies:	Lerarenopleiding basisonderwijs		Lerarenopleiding voortgezet onderwijs	
	2004	2003	2004	2003
Verzorgend/verplegend	20%	22%	22%	27%
Commercieel	20%	20%	12%	17%
Productie	18%	0%	8%	0%
Administratie	16%	5%	6%	12%
Technisch/ natuurwetenschappelijk	0%	4%	15%	13%
Gedrag en maatschappij	6%	11%	7%	5%
(Para)medisch	6%	5%	6%	4%
Management	4%	0%	8%	5%
Financieel	4%	5%	4%	2%
Bestuur/beleid	4%	7%	1%	9%
Transport	0%	9%	4%	0%
Cultureel, taalkundig	0%	7%	4%	2%
Overig	0%	5%	3%	4%
Totaal (aantal)	100% (79)	100% (86)	100% (215)	100% (186)

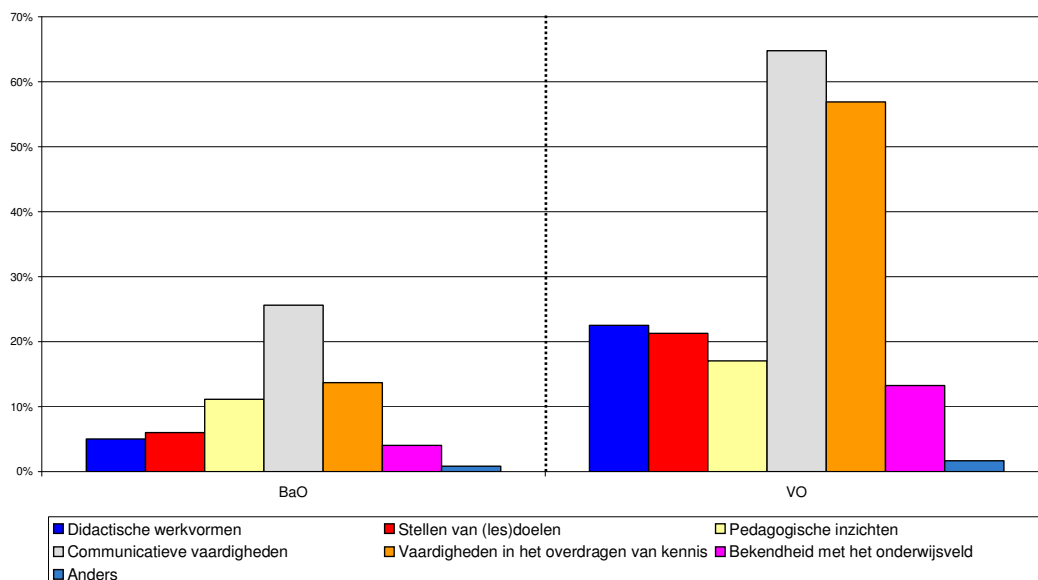
Figuur 3.8 Benodigd opleidingsniveau voor baan buiten onderwijs, cohort 2003 (meetmoment oktober 2004) en cohort 2004 (meetmoment oktober 2004)

Het feit dat een deel van de afgestudeerden buiten het onderwijs werkzaam is en daarbij vaak niet op hbo-niveau, wil nog niet zeggen dat hun opleiding nutteloos is geweest. Uit figuur 3.9 komt naar voren dat vooral afgestudeerden van de lerarenopleiding VO in hun werk buiten het onderwijs nog gebruik maken van competenties die zij tijdens hun lerarenopleiding hebben opgedaan. Hierbij gaat het vooral om communicatieve vaardigheden en vaardigheden in het overdragen van kennis. Afgestudeerden van de

lerarenopleiding BaO maken in hun werk buiten het onderwijs veel minder gebruik van hun verworven competenties tijdens de opleiding.

Figuur 3.9 Gebruik van competenties wanneer afgestudeerden buiten het onderwijs werkzaam zijn, cohort 2004 (meting oktober 2004)

De afgestudeerden van de cohort 2003 die momenteel buiten het onderwijs werkzaam zijn en ander werk zoeken, zoeken voornamelijk naar een baan in het onderwijs. De groep waar het hier om gaat is overigens niet groot (59 afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en 32 afgestudeerden van de lerarenopleiding VO).

3.7 Terugkeer naar het onderwijs?

De afgestudeerden die buiten het onderwijs werken, maken deel uit van de zogenaamde 'stille reserve' (personen met een onderwijsbevoegdheid buiten het onderwijs). Dit is een theoretisch arbeidspotentieel dat zou kunnen worden benut. Aan de respondenten is de vraag voorgelegd of zij onder bepaalde voorwaarden (weer) in het onderwijs zouden willen werken, ongeacht of zij in het verleden wel of niet in het onderwijs hebben gewerkt.

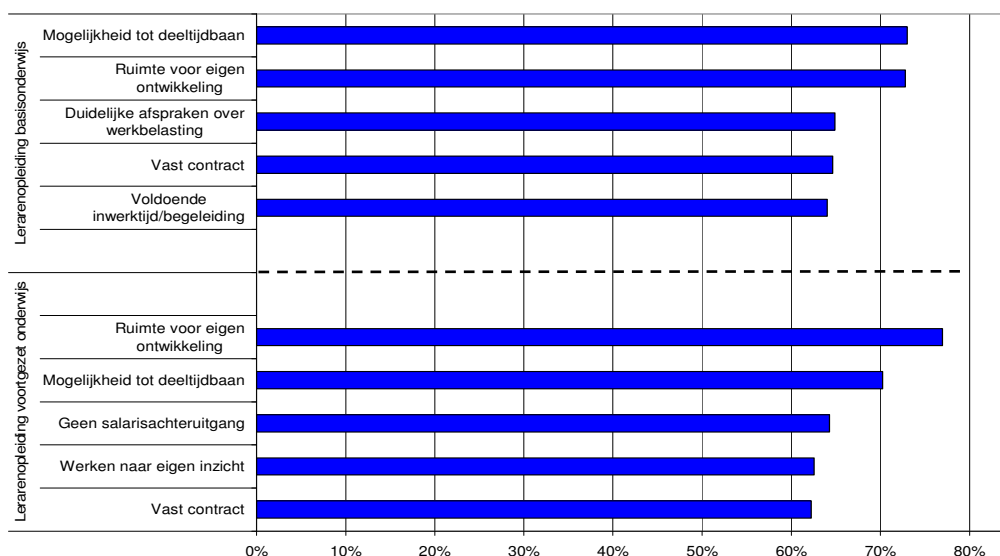
Van de afgestudeerden uit 2004 die in februari 2005 een baan buiten het onderwijs hebben, zijn verreweg de meeste bereid om (weer) in het onderwijs te gaan werken (BaO 83% en VO 67%). Dit aandeel ligt lager dan het aandeel afgestudeerden uit cohort 2003 dat vanuit een baan buiten het onderwijs (weer) in het onderwijs wil gaan werken (BaO 93% en VO 83%). Voor cohort 2003 bestaat hierbij vrijwel geen verschil in de situatie een half jaar na afstuderen en een jaar na afstuderen.

De bereidheid om (weer) in het onderwijs te gaan werken is onafhankelijk van geslacht, etniciteit of de woonplaats van de afgestudeerde. Voorts bestaat er geen significante

samenhang tussen de motieven waarmee een persoon aan de lerarenopleiding is begonnen en zijn/haar bereidheid om (weer) terug te keren in het onderwijs.

Figuur 3.10 laat zien onder welke voorwaarden afgestudeerden met een baan buiten het onderwijs bereid zijn om (weer) in het onderwijs te gaan werken.

Figuur 3.10 Top 5 van voorwaarden waaronder afgestudeerden in een baan buiten het onderwijs bereid zijn om binnen het onderwijs te gaan werken (zie bijlage voor compleet overzicht van voorwaarden)

Zowel de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en de lerarenopleiding VO geven aan dat ‘ruimte voor eigen ontwikkeling’ en de ‘mogelijkheid tot een deeltijd baan’ belangrijke voorwaarden zijn om weer in het onderwijs te gaan werken. Daarnaast speelt een scala aan andere zaken een rol, zowel op het arbeidsvoorwaardelijke vlak (vast contract, geen salarisachteruitgang) als op het terrein van de arbeidsomstandigheden (inwerktijd/begeleiding en duidelijke afspraken over werkbelasting)

In vergelijking met het eerder door ons uitgevoerde onderzoek naar de loopbanen van afgestudeerden van de lerarenopleiding 1970 – 2003 is er weinig verandering opgetreden in de voorwaarden waaronder afgestudeerden met een baan buiten het onderwijs willen terugkeren in het onderwijs. Alleen voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO is een beperkte reistijd in 2004 wat meer naar de achtergrond geschoven.

Tussen mannen en vrouwen bestaan onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO significante verschillen in de voorwaarden om in het onderwijs terug te keren:

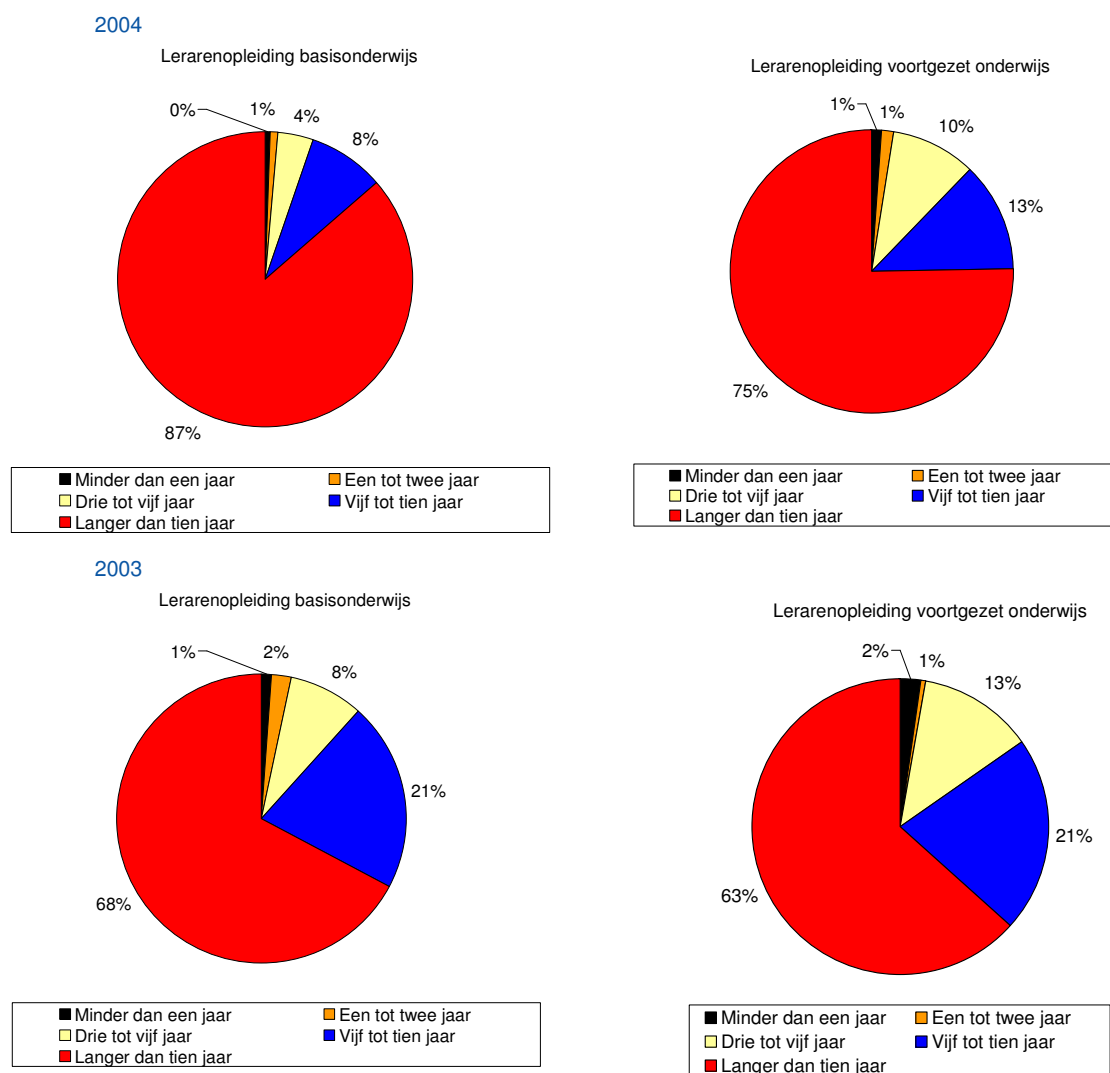
- Mannen stellen vaker als voorwaarde dat zij een vast contract kunnen krijgen (respectievelijk 72% voor mannen en 56% voor vrouwen) en er in salaris niet op achteruit gaan (72% en 61%).
- Vrouwen vinden de mogelijkheid tot deeltijdwerk significant belangrijker dan mannen (respectievelijk 50% en 81%).

Tussen autochtone en allochtone afgestudeerden bestaan geen verschillen in de voorwaarden om weer in het onderwijs te gaan werken.

3.8 Een toekomstige loopbaan in het onderwijs

Een ruime meerderheid van de afgestudeerden uit cohort 2004 met een baan in het onderwijs is van plan om langer dan tien jaar in het onderwijs te blijven werken. (Figuur 3.11). Slechts een klein deel denkt minder dan tien jaar in het onderwijs te blijven werken. Van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO wil minder dan 12 procent korter dan vijf jaar in het onderwijs blijven werken. Het aandeel afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO dat korter dan vijf jaar in het onderwijs wil blijven werken, is minder dan 5 procent. Cohort 2003 laat een zelfde beeld zien, hoewel de afgestudeerden die langer dan 10 jaar in het onderwijs willen blijven werken een kleiner aandeel hebben.

Figuur 3.11 Aantal jaar dat afgestudeerden, die nu in het onderwijs werken, van plan zijn om in het onderwijs te blijven werken

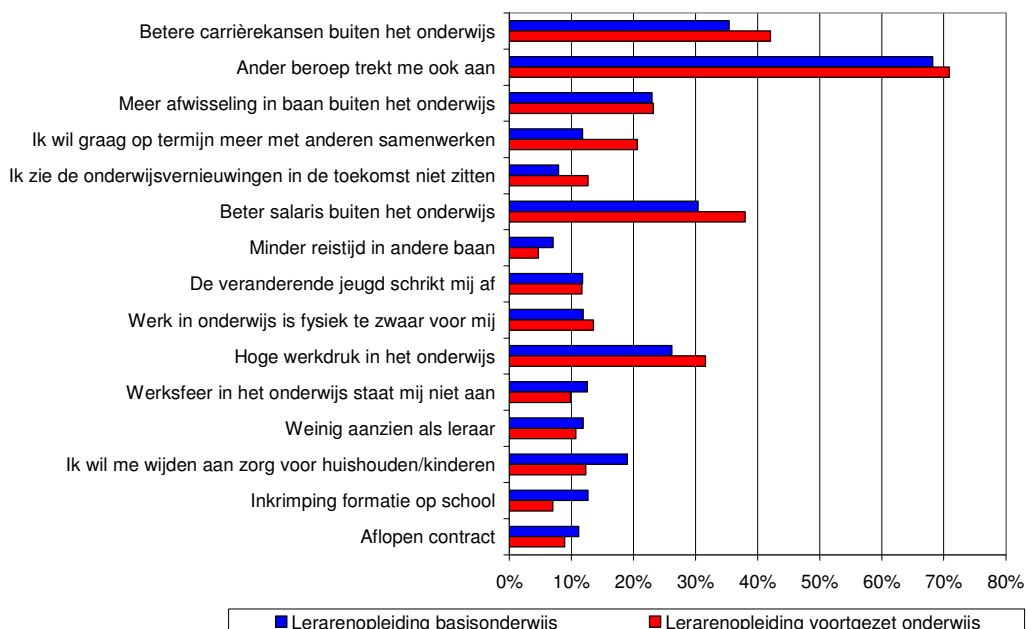

Vrouwelijke afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO zijn vaker van plan om langer dan 10 jaar in het onderwijs te blijven werken (alleen significant voor cohort 2003). Etniciteit is niet van invloed op de periode die men in het onderwijs wil blijven werken. Wel blijken hierin significante verschillen te bestaan tussen RBA-gebieden. Voor cohort 2004 geldt dat mensen in de RBA-gebieden Midden-Nederland, Rijnstreek en Noord-Holland Noord, significant minder vaak langer dan 10 jaar in het onderwijs denken te werken. Voor cohort 2004 en de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO van cohort 2003 geldt dit niet. Een reden voor deze geografische verschillen hebben wij niet. Er bestaan geen regionale verschillen in de motivatie die studenten hebben om aan de lerarenopleiding te beginnen.

Tot slot is nagegaan of de loopbaanverwachting in het onderwijs mede wordt bepaald door de motivatie waarmee iemand aan de lerarenopleiding is begonnen. Dit blijkt het inderdaad geval te zijn.

- Voor afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO geldt dat indien zij gekozen hebben voor de lerarenopleiding vanuit functie-inhoudelijke overwegingen (zelfstandigheid, afwisseling), zij significant vaker langer dan 10 jaar in het onderwijs denken te blijven werken.
- Afgestudeerden van de lerarenopleiding VO die vanuit pedagogisch-maatschappelijke motieven (werken met kinderen en kennis overdragen) voor de lerarenopleiding hebben gekozen verwachten significant vaker langer dan 10 jaar in het onderwijs te blijven werken.

Figuur 3.12 Redenen waarom afgestudeerden (cohort 2004) die nu in het onderwijs werken op termijn buiten het onderwijs willen gaan werken

Het belangrijkste motief om buiten het onderwijs te gaan werken is de aantrekkingskracht van andere beroepen. Ook verwachten velen dat zij buiten het onderwijs een hoger salaris kunnen verdienen en dat de carrièrekansen beter zijn. Deze volgorde van motieven is

vrijwel identiek aan de uitkomsten van cohort 2003 zoals die in februari 2004 zijn geïnventariseerd.

3.9 Conclusies

In dit hoofdstuk is een overzicht gepresenteerd van de arbeidsmarktposities van de afgestudeerden van de lerarenopleiding in 2003 en 2004. Voor de afgestudeerden uit 2003 is de arbeidsmarktpositie van drie momenten bekend, namelijk direct na afstuderen in 2003, een half jaar na afstuderen (februari 2004) en één jaar na afstuderen (oktober 2004). Voor de afgestudeerden uit 2004 is de arbeidsmarktpositie van twee meetmomenten bekend, namelijk direct na afstuderen in 2004 en een half jaar na afstuderen (februari 2005). Hiermee kunnen we zowel een actueel beeld schetsen van de arbeidsmarktsituatie als van de ontwikkelingen die zich hierin na het afstuderen hebben voorgedaan. De belangrijkste resultaten en conclusies vatten wij onderstaand samen.

Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden uit 2004

- Kort na afstuderen heeft 71 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO uit 2004 een baan in het onderwijs. Een half jaar na afstuderen (in februari 2005) is dit toegenomen tot 80 procent.
- Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO bedraagt het aandeel met een baan in het onderwijs 65 procent. Een half jaar na afstuderen is dit onveranderd.
- In het VO hebben afgestudeerden vaker een vaste aanstelling dan in het BaO. Bovendien hebben de contracten in het basisonderwijs veelal een kortere duur dan in het VO. In het basisonderwijs hebben pas afgestudeerde mannen vaker een vast contract of een jaarcontract dan vrouwen, die vaker kortlopende contracten hebben.
- *Direct na afstuderen* is 9 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO werkloos en 6 procent van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. Dit is aanzienlijk hoger dan onder de afgestudeerden uit 2003. *Een half jaar na afstuderen* is de werkloosheid gedaald naar respectievelijk 4 procent en 4,5 procent, dit is lager dan het landelijk gemiddelde van 7 procent (eerste kwartaal van 2005).
- De conclusie is dat afgestudeerden meer moeite dan voorheen ervaren om direct aansluitend aan hun opleiding een baan in het onderwijs te vinden. Deze aansluitingsdiscrepancie blijkt van tijdelijke aard; in het eerste half jaar na afstuderen vinden veel afgestudeerden alsnog een baan in het onderwijs. Dit geldt overigens alleen voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO.

Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden uit 2003

- In 2004 is de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO uit 2003 niet wezenlijk veranderd; iets meer dan 80 procent werkt in het onderwijs.
- Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO uit 2003 zien we in 2004 een substantiële toename van het aandeel met een baan in het onderwijs; terwijl aanvankelijk 65 procent in het onderwijs werkt, is dat een jaar na afstuderen toegenomen tot ruim 75 procent.
- Gedurende het eerste jaar na afstuderen bedraagt het aandeel werklozen 1 à 2 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en schommelt tussen 2 en 3 procent onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO. Ten opzichte van een landelijk werkloosheidscijfer van 5 procent in 2003 en 6 procent in 2004 is dit laag.

Ook cijfers uit de HBO-monitor wijzen op een hogere werkloosheid onder hbo-afgestudeerden (gemiddeld 6 procent in 2003).

Verschillen naar achtergrondkenmerken

De arbeidsmarktposities van afgestudeerde mannen en vrouwen vertonen significante verschillen, zowel na een afgeronde lerarenopleiding BaO als VO. *Direct na afstuderen*

- zijn mannen vaker dan vrouwen aan het werk in het onderwijs;
- zijn vrouwen vaker dan mannen werkloos;
- zijn vrouwen vaker dan mannen aan het doorstuderen;
- houden vrouwen zich vaker dan mannen bezig met zorgtaken.

Naarmate de afgestudeerden zich langer op de arbeidsmarkt bevinden, vervagen de deze verschillen.

De arbeidsmarktpositie van allochtone afgestudeerden van de lerarenopleidingen wijkt niet significant af van die van autochtone studenten. Deze conclusie geldt zowel voor de afgestudeerden uit 2003 als 2004.

Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO bestaan er significante verschillen in arbeidsmarktpositie naar het vak waarvoor zij onderwijsbevoegd zijn. Docenten in praktijkvakken (vmbo) hebben een half jaar na afstuderen vaker een baan buiten het onderwijs en zijn minder vaak werkloos dan hun collega's die gekwalificeerd zijn voor de gamma-, bèta- of creatieve vakken. Docenten met een bevoegdheid voor een alpha-vak zijn minder vaak in het onderwijs werkzaam.

Baan buiten het onderwijs(stille reserve)

Van de afgestudeerden uit 2004 heeft 7 procent (lerarenopleiding BaO) en 18 procent (lerarenopleiding VO) een baan buiten het onderwijs.

De belangrijkste reden om buiten het onderwijs te gaan werken is het 'niet kunnen vinden van een geschikte baan in het onderwijs'. Ten opzichte van de vorige meting (februari 2004) is het aandeel afgestudeerden dat deze reden noemt, enigszins toegenomen.

Afgestudeerden die kiezen voor een baan buiten het onderwijs, kiezen overwegend voor de sector gezondheids- en welzijnszorg. Voorts zijn de handel, de culturele sector en de horeca traditioneel populaire sectoren onder afgestudeerden die buiten het onderwijs terechtkomen.

De afgestudeerden uit 2003 en 2004 die buiten het onderwijs werken, maken deel uit van de zogenaamde 'stille reserve'. Verreweg de meeste hiervan zijn bereid om in het onderwijs te werken. Ontwikkelingsmogelijkheden en deeltijdwerk zijn voor hen belangrijke voorwaarden om een baan in het onderwijs te accepteren. De bereidheid om (weer) in het onderwijs te gaan werken is onafhankelijk van geslacht, etniciteit of de woonplaats van de afgestudeerde. Voorts bestaat er geen significante samenhang tussen de motieven waarmee een persoon aan de lerarenopleiding is begonnen en zijn bereidheid om in het onderwijs terug te keren.

Toekomstige loopbaan

Een ruime meerderheid van de afgestudeerden met een baan in het onderwijs is van plan om langer dan tien jaar in het onderwijs te blijven werken. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO geldt dit vaker voor vrouwen dan voor mannen (cohort 2004).

De verwachte loopbaan in het onderwijs hangt samen met de motivatie die de afgestudeerden hebben voor hun opleidingskeuze. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO zijn het vooral de studenten met een functie-inhoudelijke motivatie (zelfstandigheid, afwisseling), die langer dan 10 jaar in het onderwijs willen blijven werken. Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO geldt dit voor de studenten met een pedagogisch-maatschappelijke motivatie.

Het belangrijkste motief om buiten het onderwijs te gaan werken is de aantrekkingskracht van andere beroepen. Een hoger salaris en betere carrièrekansen spelen hierbij een belangrijke rol. Deze motieven zijn vrijwel identiek aan de uitkomsten van cohort 2003 zoals die in februari 2004 zijn geïnventariseerd.

4 Regionale verschillen in arbeidsmarktpositie

4.1 Inleiding

De onderwijsarbeidsmarkt is in belangrijke mate een regionale arbeidsmarkt. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in regionale verschillen in het aantal openstaande vacatures. Uit de *Arbeidsmarktbarometer primair onderwijs 2002-2003* blijkt dat met name de vier grote steden en Flevoland relatief veel onvervulde vacatures kennen²³. Hoewel ook in het voortgezet onderwijs het aantal openstaande vacatures in de vier grote steden groter is dan in de overige regio's, speelt de regionale component hier een minder belangrijke rol.

De neiging onder docenten om in een andere regio (RBA-gebied) te gaan werken, is in de regel betrekkelijk gering. Uit eerder onderzoek is bekend dat gemiddeld tweederde van de instroom (afgestudeerden en van vanuit de stille reserve) kiest voor een onderwijsbaan in de eigen regio²⁴. In Friesland, de kop van Noord Holland en Limburg ligt dit percentage nog hoger (75-80%). In de regio's Rotterdam, Utrecht en Den Haag is dit aandeel relatief laag (40%). Ook bij wisseling van baan blijft het merendeel van de werknemers in de eigen regio werken.

Het gevolg is dat vraag en aanbod vanuit regionaal perspectief niet altijd goed op elkaar aansluiten. In deze paragraaf laten we de verschillen zien in de regionale arbeidsmarktposities van afgestudeerden van de lerarenopleidingen (paragraaf 4.2). Tevens gaan wij in op regionale verschillen in het beroepsrendement van de lerarenopleidingen (paragraaf 4.3). Hierbij maken we onderscheid naar provincie, gebaseerd op de woonplaats van de afgestudeerden. Uitsplitsingen naar RBA-gebied en de vier grote steden zijn in de bijlage te vinden.

4.2 Arbeidsmarktpositie naar regio

De meeste afgestudeerden zijn woonachtig in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. In sommige provincies zijn de aantallen in ons onderzoek dermate klein dat betrouwbare uitspraken moeilijk zijn (Drenthe, Friesland, Flevoland en Zeeland). Voor deze provincies zijn de gegevens indicatief van aard.

Lerarenopleiding basisonderwijs

Voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO in 2004 zijn de arbeidsmarktkansen voor een baan in het onderwijs het grootst in de provincies Friesland, Zuid-Holland,

---

²³ B. Dekker, J.A.E. Rigter, C.T.A. van Bergen, *Arbeidsmarktbarometer primair onderwijs 2002-2003*, Regioplan, Amsterdam, maart 2003.

²⁴ Nota *Werken in het Onderwijs 2003*, Ministerie van OCW, 2002.

Noord-Holland, Zeeland en Gelderland (zie tabel 4.1). Ruim acht op de tien afgestudeerden in deze provincies hebben ruim een half jaar na afstuderen (in februari 2005) een baan in het onderwijs. Iets kleiner zijn de kansen op een baan in het onderwijs in de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Utrecht en Flevoland waar ongeveer zeven op de tien afgestudeerden een baan in het onderwijs hebben. In de laatst genoemde provincies kiezen afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO vaker voor doorstuderen.

Van cohort 2003 hebben vooral de afgestudeerden in de westelijke en zuidelijke provincies een baan in het onderwijs: 80 tot 100 procent. Het aandeel docenten is relatief het kleinst onder afgestudeerden in de provincie Drenthe, waar 67 procent een baan heeft in het onderwijs. Ook onder de afgestudeerden uit 2003 constateren we dat het aantal afgestudeerden dat kiest voor een verdere opleiding vooral groot is in de provincies waar de kansen op een baan in het onderwijs relatief klein zijn. Naast Drenthe gaat het dan om de provincies Groningen en Overijssel.

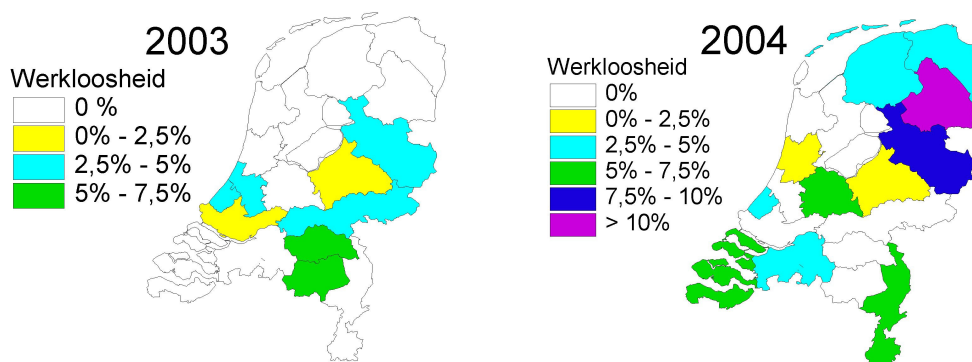
Tabel 4.1 Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, naar provincie op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (voor cohort 2004) en oktober 2004 (voor cohort 2003)

	Baan in het Onderwijs	Baan buiten het Onderwijs	Door- studeren	Werkloos	Overig	Totaal (N=100%)
Cohort 2004						
Nederland	81%	3%	7%	4%	4%	(605)
Groningen	71%	0%	11%	4%	14%	(28)
Friesland	95%	0%	0%	5%	0%	(22)
Drenthe	74%	0%	11%	11%	4%	(27)
Overijssel	74%	5%	10%	8%	3%	(62)
Flevoland	70%	20%	10%	0%	0%	(10)
Gelderland	86%	0%	7%	2%	5%	(58)
Utrecht	69%	10%	10%	5%	7%	(42)
Noord-Holland	85%	5%	5%	2%	2%	(81)
Zuid-Holland	88%	6%	1%	1%	4%	(104)
Zeeland	83%	0%	6%	6%	6%	(18)
Noord-Brabant	79%	6%	13%	1%	1%	(86)
Limburg	83%	3%	3%	7%	3%	(58)
Cohort 2003						
Nederland	80%	8%	6%	2%	4%	(829)
Groningen	75%	5%	15%	0%	5%	(20)
Friesland	78%	16%	6%	0%	0%	(32)
Drenthe	67%	5%	19%	5%	5%	(21)
Overijssel	73%	4%	11%	1%	10%	(71)
Flevoland	73%	27%	0%	0%	0%	(11)
Gelderland	72%	15%	4%	3%	6%	(100)
Utrecht	78%	10%	7%	0%	5%	(60)
Noord-Holland	85%	10%	4%	1%	0%	(79)
Zuid-Holland	80%	7%	4%	4%	5%	(114)
Zeeland	100%	0%	0%	0%	0%	(14)
Noord-Brabant	85%	7%	7%	1%	1%	(91)
Limburg	85%	11%	2%	2%	0%	(55)

Ongeveer een kwart van degenen zonder baan was op het moment van de enquête drie maanden of langer werkloos. Voor cohort 2003 betreft dit de situatie in oktober 2004, voor cohort 2004 gaat het om de situatie in februari 2005.

Zoals in hoofdstuk 3 reeds beschreven bedroeg de gemiddelde werkloosheid onder afgestudeerden uit 2004 van de lerarenopleiding BaO 3,7 procent (peildatum februari 2005). De werkloosheid in Drenthe, Overijssel, Zeeland en Limburg ligt daar aanzienlijk boven. Voor de afgestudeerden uit 2003 ligt in Drenthe en Zuid-Holland de werkloosheid boven het landelijk gemiddelde van respectievelijk 5 en 4 procent. Figuur 4.1 laat de regionale verschillen in werkloosheid zien onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, een half jaar na afstuderen.

Figuur 4.1 Regionale verschillen in werkloosheidspercentages onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005) naar RBA-gebied

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

Over het geheel genomen zijn de regionale verschillen in arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO beperkt (zie tabel 4.2). Dit geldt met name voor cohort 2004 waar tussen 60 en 70 procent van de afgestudeerden een jaar na afstuderen een baan heeft gevonden in het onderwijs. Belangrijke uitzonderingen hierop zijn de provincies Groningen en Friesland waar slechts 40 procent van de afgestudeerden een baan heeft gevonden in het onderwijs. Vooral in Friesland leidt dat tot een aanzienlijke werkloosheid onder de afgestudeerden (24%). In de provincie Groningen wijken veel afgestudeerden uit naar een baan buiten het onderwijs. Ook kiezen relatief veel afgestudeerden in deze provincie voor een vervolgopleiding. Dit geldt eveneens voor afgestudeerden die in Drenthe of Overijssel wonen.

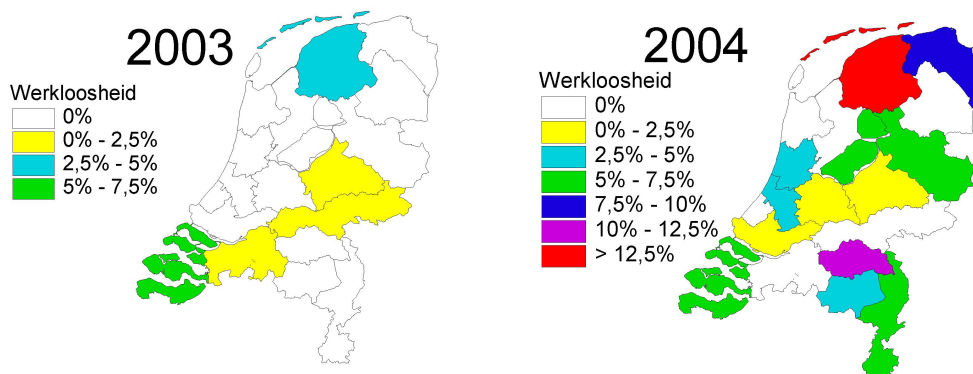
Tabel 4.2 Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, naar provincie op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (voor cohort 2004) en oktober 2004 (voor cohort 2003)

	Baan in het Onderwijs	Baan buiten het Onderwijs	Door- studeren	Werkloos	Overig	Totaal (N=100%)
Cohort 2004						
Nederland	65%	17%	7%	5%	6%	(607)
Groningen	42%	35%	15%	8%	0%	(26)
Friesland	41%	24%	3%	24%	9%	(34)
Drenthe	67%	20%	13%	0%	0%	(15)
Overijssel	69%	9%	15%	5%	2%	(55)
Flevoland	76%	18%	0%	6%	0%	(17)
Gelderland	75%	16%	6%	0%	3%	(63)
Utrecht	66%	18%	9%	2%	5%	(44)
Noord-Holland	65%	17%	6%	3%	8%	(63)
Zuid-Holland	70%	18%	4%	3%	5%	(97)
Zeeland	65%	18%	6%	0%	12%	(17)
Noord-Brabant	65%	19%	5%	3%	8%	(113)
Limburg	60%	14%	9%	7%	10%	(58)
Cohort 2003						
Nederland	79%	8%	5%	3%	5%	(334)
Groningen	83%	17%	0%	0%	0%	(6)
Friesland	50%	7%	7%	14%	21%	(14)
Drenthe	89%	0%	11%	0%	0%	(9)
Overijssel	83%	4%	4%	8%	0%	(24)
Flevoland	60%	20%	0%	0%	20%	(5)
Gelderland	66%	17%	14%	3%	0%	(35)
Utrecht	94%	0%	0%	0%	6%	(16)
Noord-Holland	79%	12%	9%	0%	0%	(33)
Zuid-Holland	79%	8%	4%	2%	8%	(52)
Zeeland	86%	0%	0%	14%	0%	(7)
Noord-Brabant	70%	11%	11%	4%	4%	(53)
Limburg	75%	6%	6%	0%	13%	(16)

Van de afgestudeerden uit 2003 werkt een jaar na afstuderen 80 tot 90 procent in het onderwijs. Voor afgestudeerden uit 2003 geldt dat personen die woonachtig zijn in de provincies Friesland, Gelderland en Flevoland een minder dan gemiddelde kans hebben om een baan te vinden in het onderwijs. Onder de afgestudeerden uit 2003 is de werkloosheid relatief hoog in de provincies Friesland en Zeeland. Figuur 4.2 laat de regionale verschillen in werkloosheid zien onder afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, een half jaar na afstuderen.

Figuur 4.2 Regionale verschillen in werkloosheidspercentages onder afgestudeerden van de lerarenopleiding VO per RBA-gebied, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005)

Voorts valt op dat in bepaalde provincies relatief veel studenten kiezen voor een vervolgopleiding. Dit komt bij cohort 2004 vooral voor in de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel. Bij cohort 2003 komt doorstuderen vooral voor in de provincies Drenthe, Gelderland en Noord-Brabant. Evenals voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO kan ook hier voorzichtig worden geconcludeerd dat een vervolgopleiding vooral wordt gekozen door afgestudeerden die buiten de Randstad hun opleiding volgen en waar de kansen op een baan in het onderwijs in het algemeen kleiner zijn.

4.3 Ontwikkeling van het beroepsrendement

De gepresenteerde gegevens in paragraaf 4.2 geven de stand van zaken weer voor de arbeidsmarktsituatie van de cohorten 2003 en 2004. Dit zijn respectievelijk momentopnames van oktober 2004 en februari 2005. Om een beeld te schetsen van de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in de periode na het afstuderen schetsen we in deze paragraaf de ontwikkeling van het beroepsrendement per regio. Beroepsrendement heeft betrekking op het aandeel afgestudeerden met een baan in het onderwijs. Deze analyse is alleen uitgevoerd voor de afgestudeerden uit 2003. Tijdens de meting in oktober 2003 waren deze inmiddels een jaar afgestudeerd.

Tabel 4.3 laat zien dat er forse verschillen bestaan in de ontwikkeling van het beroepsrendement, zowel tussen regio's als binnen een regio. We bespreken achtereenvolgens de ontwikkelingen voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO.

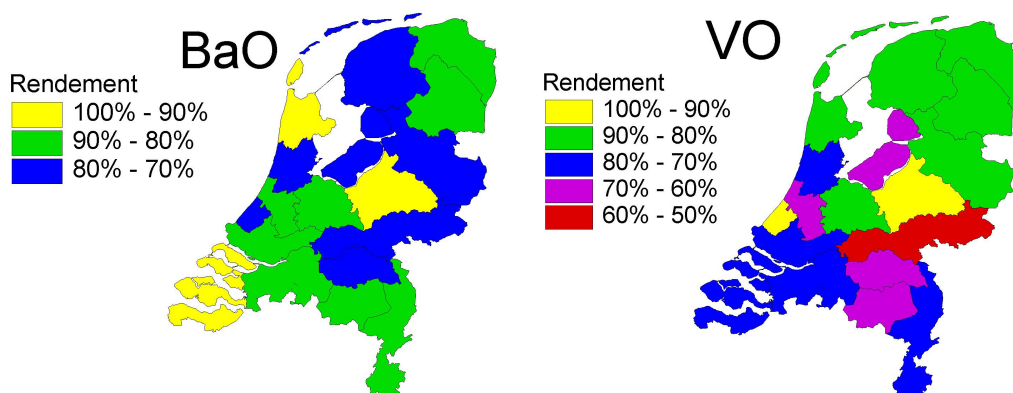
Tabel 4.3 Regionale verschillen in de ontwikkeling van het beroepsrendement, cohort 2003 per provincie

	Direct na afstuderen (1)	Half jaar na afstuderen (2)	Jaar na afstuderen (3)	Ontwikkeling (3 t.o.v. 1)
Lerarenopleiding BaO				
Nederland	82%	84%	81%	-1%
Groningen	57%	80%	75%	18%
Friesland	67%	78%	78%	11%
Drenthe	83%	81%	67%	-16%
Overijssel	75%	79%	73%	-2%
Flevoland	86%	73%	73%	-13%
Gelderland	77%	77%	72%	-5%
Utrecht	77%	82%	78%	1%
Noord-Holland	87%	84%	85%	-2%
Zuid-Holland	88%	82%	80%	-8%
Zeeland	89%	100%	100%	11%
Noord-Brabant	79%	82%	85%	6%
Limburg	86%	87%	85%	-1%
Lerarenopleiding VO				
Nederland	63%	59%	76%	13%
Groningen	52%	83%	83%	31%
Friesland	55%	86%	50%	-5%
Drenthe	75%	89%	89%	14%
Overijssel	60%	88%	83%	23%
Flevoland	56%	60%	60%	4%
Gelderland	68%	63%	66%	-2%
Utrecht	63%	94%	94%	28%
Noord-Holland	67%	76%	79%	12%
Zuid-Holland	69%	78%	79%	10%
Zeeland	75%	71%	86%	11%
Noord-Brabant	65%	68%	70%	5%
Limburg	62%	75%	75%	13%

Lerarenopleiding basisonderwijs

Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO is het beroepsrendement landelijk gezien in het eerste jaar na afstuderen vrijwel stabiel. Vanuit regionaal perspectief is vooral de groei van het beroepsrendement in Groningen en Friesland opvallend. Terwijl in deze provincies direct na afstuderen respectievelijk 57 en 67 procent werkzaam is in het onderwijs, is dit een jaar later respectievelijk 75 en 78 procent. In Drenthe, Flevoland en, in iets mindere mate, in Zuid-Holland constateren we daarentegen een afname van het beroepsrendement. Onder afgestudeerden die woonachtig zijn in de provincie Zeeland is het rendement een jaar na afstuderen gestegen tot 100 procent. Figuur 4.3 toont voor afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO uit 2003 de regionale verschillen in beroepsrendement een jaar na afstuderen.

Figuur 4.3 Regionale verschillen in beroepsrendement onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2003 één jaar na afstuderen

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

Onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO is het beroepsrendement gedurende het jaar na afstuderen in alle provincies toegenomen, het meest in de provincies Groningen (+31%), Utrecht (+28%) en Overijssel (+20%).

Het matige rendement zoals dat zich direct na afstuderen manifesteerde, is dan ook over de gehele linie fors omhoog getrokken en doet een jaar na afstuderen niet onder voor dat van de lerarenopleiding BaO. Dit laatste is opmerkelijk omdat afgestudeerden van de lerarenopleiding VO ‘traditioneel’ minder geneigd zijn om direct na het afronden van hun opleiding te kiezen voor een baan in het onderwijs. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de ontwikkeling die eerder door ons is geconstateerd voor de cohorten in de jaren negentig: terwijl in de eerste helft van de jaren negentig ongeveer 60 tot 65 procent van de afgestudeerden kiest voor een baan in het onderwijs, neemt dit aandeel gedurende de tweede helft van de jaren negentig gestaag toe, tot bijna 80 procent in 2001-2002²⁵. Figuur 4.3 toont voor afgestudeerden van de lerarenopleiding VO uit 2003 de regionale verschillen in beroepsrendement een jaar na afstuderen.

De gesignaleerde ontwikkelingen in het beroepsrendement zijn illustratief voor het matchingsproces dat plaatsvindt op de arbeidsmarkt. Afgestudeerden zijn op zoek naar een (vaste) baan, in de meeste gevallen binnen het onderwijs, maar soms ook daarbuiten. Aan de andere kant bieden onderwijsinstellingen in veel gevallen pas na verloop van tijd een vast contract aan. Ook dit zorgt voor fluctuaties in het beroepsrendement.

4.4 Conclusies

De onderwijsarbeidsmarkt is in belangrijke mate een regionale arbeidsmarkt. In ons onderzoek blijken er regionale verschillen te bestaan in de arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden van de lerarenopleiding, in het bijzonder in de kansen die zij hebben om een baan in het onderwijs te vinden

²⁵ Zie: *Loopbaanmonitor onderwijs 1970-2003*, ECORYS, 2004.

Lerarenopleiding basisonderwijs

- Voor de afgestudeerden uit 2004 van de lerarenopleiding BaO zijn de arbeidsmarktkansen voor een baan in het onderwijs het gunstigst in de provincies Friesland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland en Gelderland: een half jaar na afstuderen heeft ruim 80 procent van de afgestudeerden in deze provincies een baan in het onderwijs.
- De keuze voor doorstuderen is vooral groot in die provincies waar de kansen op een baan in het onderwijs relatief klein zijn.
- Onder de afgestudeerden uit 2004 is de werkloosheid bovengemiddeld in de provincies Drenthe, Overijssel, Zeeland en Limburg (peildatum februari 2005). Voor de afgestudeerden uit 2003 ligt alleen in Drenthe en Zuid-Holland de werkloosheid boven het landelijk gemiddelde (peildatum oktober 2004).

Lerarenopleiding voortgezet onderwijs

- In het algemeen bestaan er beperkte regionale verschillen in de arbeidsmarktpositie van de afgestudeerden: een jaar na afstuderen heeft tussen 60 en 70 procent van de afgestudeerden uit 2004 een baan in het onderwijs. Belangrijke uitzonderingen zijn de provincies Groningen en Friesland waar slechts 40 procent van de afgestudeerden een baan heeft in het onderwijs. In Friesland leidt dat tot een aanzienlijke werkloosheid onder de afgestudeerden (24%).
- In de provincie Groningen wijken veel afgestudeerden uit naar een baan buiten het onderwijs. Ook kiezen hier relatief veel afgestudeerden voor een vervolgopleiding. Dit geldt eveneens voor afgestudeerden die in Drenthe of Overijssel wonen.
- Van de afgestudeerden uit 2003 werkt een jaar na afstuderen 80 tot 90 procent in het onderwijs. Personen die woonachtig zijn in de provincies Friesland, Gelderland en Flevoland hebben een minder dan gemiddelde kans om een baan te vinden in het onderwijs. De werkloosheid in dit cohort is relatief hoog in de provincies Friesland en Zeeland.
- Evenals voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO kan ook hier voorzichtig worden geconcludeerd dat een vervolgopleiding vooral wordt gekozen door afgestudeerden die buiten de Randstad hun opleiding volgen waar de kansen op een baan in het onderwijs in het algemeen kleiner zijn.

Regionale verschillen in ontwikkeling beroepsrendement

Voor de afgestudeerden uit 2003 zijn wij nagegaan welke ontwikkeling zich heeft voorgedaan in het beroepsrendement in het eerste jaar na afstuderen. Beroepsrendement heeft betrekking op het aandeel afgestudeerden met een baan in het onderwijs.

Onder de afgestudeerden van de *lerarenopleiding BaO* constateren we een toename van het beroepsrendement in Groningen en Friesland. Terwijl in deze provincies direct na afstuderen respectievelijk 57 en 67 procent werkzaam is in het onderwijs, is dit een jaar later gegroeid tot 75 en 78 procent. In Drenthe, Flevoland en, in iets mindere mate, in Zuid-Holland zien we daarentegen een afname van het beroepsrendement.

De gesignaleerde ontwikkelingen zijn illustratief voor het matchingsproces dat plaatsvindt op de arbeidsmarkt. Afgestudeerden zijn op zoek naar een (vaste) baan, in de meeste gevallen binnen het onderwijs, maar soms ook daarbuiten. Aan de andere kant bieden onderwijsinstellingen in veel gevallen pas na verloop van tijd een vast contract aan. Dit leidt ertoe dat het beroepsrendement van de lerarenopleidingen geen vaststaand

gegeven is, maar een zekere dynamiek kent die wordt bepaald door zowel de interne als externe arbeidsmarkt van het onderwijs.

Onder de afgestudeerden van de *lerarenopleiding VO* is het beroepsrendement gedurende het eerste jaar na afstuderen in alle provincies toegenomen en doet een jaar na afstuderen niet onder voor dat van de lerarenopleiding BAO. Dit laatste is opmerkelijk omdat afgestudeerden van de lerarenopleiding VO in de regel minder geneigd zijn om te kiezen voor een baan in het onderwijs. Deze resultaten zijn echter wel in overeenstemming met het toegenomen beroepsrendement zoals die voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding VO in de tweede helft van de jaren negentig is geconstateerd.

Literatuur

R. van der Aa et al., *Loopbaanmonitor onderwijs. Onderzoek naar de loopbanen van afgestudeerden van de lerarenopleidingen 1970-2003*, ECORYS-NEI/Ministerie van OCW, september 2004.

R. van der Aa, B. van Hulst, I. Vossen, *De toekomstige arbeidsmarkt voor leraren en managers in het primair en voortgezet onderwijs: prognoses 2003-2011*, ECORYS-NEI/Ministerie van OCW, mei 2003.

L. Borghans en B. Golsteyn, *De keuze voor de lerarenopleiding en het lerarenberoep*, (ROA), SBO, Den Haag, januari 2005

CBS, *Enquête Beroepsbevolking 2002*.

B. Dekker, J.A.E. Rigter, C.T.A. van Bergen, *Arbeidsmarktbarometer primair onderwijs 2002-2003*, Regioplan, Amsterdam, maart 2003.

Ministerie van OCW, *Kerncijfers 2000-2004*, mei 2005.

Ministerie van OCW, *Een goed werkende onderwijsarbeidsmarkt. Beleidsplan Onderwijspersoneel*, juni 2004.

Ministerie van OCW, *Nota Werken in het Onderwijs 2003, 2002*.

J. Scott, D. Alwin, Retrospective versus prospective measurement of life histories in longitudinal research, in: J.Z. Giele, G.H. Elder jr. (eds), *Methods of life course research; Quantitative and qualitative approaches*, Sage Publications, 1998.

ROA, *Na(ar) de lerarenopleiding, onderwijsmonitor*, onderwijsinspectie, 2003.

Lijst met tabellen

Tabel S.1	Arbeidsmarktsituaties van afgestudeerden van de lerarenopleiding basisonderwijs , cohort 2003 en 2004, op drie meetmomenten	10
Tabel S.2	Arbeidsmarktsituaties van afgestudeerden van de lerarenopleiding voortgezet onderwijs , cohort 2003 en 2004, op drie meetmomenten	10
Tabel 1.1	Meetmomenten van arbeidsmarktsituaties cohort 2004 en cohort 2003	19
Tabel 1.2	Responsoverzicht van verschillende metingen	20
Tabel 2.1	Keuzeleeftijd voor lerarenopleiding, onderscheiden naar zij-instromers en reguliere studenten	23
Tabel 2.2	Aandeel studenten dat tijdens de lerarenopleiding enige of veel moeite heeft gehad bij het vinden van stageplaatsen, per studiejaar	27
Tabel 3.1	Samenstelling van ‘overige arbeidsmarktposities’, per meetmoment (cohort 2003).	35
Tabel 3.2	Samenstelling van ‘overige arbeidsmarktposities’, per meetmoment (cohort 2004).	37
Tabel 3.3	Overzicht van sectoren indien eerste positie na afstuderen een baan buiten het onderwijs is	43
Tabel 3.4	Overzicht van functies indien eerste positie na afstuderen een baan buiten het onderwijs is	44
Tabel 4.1	Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, naar provincie op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (voor cohort 2004) en oktober 2004 (voor cohort 2003)	54
Tabel 4.2	Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, naar provincie op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (voor cohort 2004) en oktober 2004 (voor cohort 2003)	56
Tabel 4.3	Regionale verschillen in de ontwikkeling van het beroepsrendement, cohort 2003 per provincie	58
Tabel B1.1	Representativiteit van de respons onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO naar geslacht	69
Tabel B1.2	Representativiteit van de respons afgestudeerden lerarenopleiding BaO naar leeftijd	70
Tabel B1.3	Representativiteit van de respons onder afgestudeerden van de lerarenopleiding VO naar geslacht	70
Tabel B1.4	Representativiteit van de respons afgestudeerden lerarenopleiding VO naar leeftijd	71
Tabel B1.5	Respons van de afgestudeerden lerarenopleiding BaO naar etniciteit	71
Tabel B1.6	Respons van de afgestudeerden lerarenopleiding VO naar etniciteit	72
Tabel B2.1	Overzicht redenen om van baan te wisselen genoemd (baanwisseling in 2004 cohort 2003)	73

Tabel B2.2	Voorwaarden waaronder afgestudeerden met een baan buiten het onderwijs bereid zijn om (weer) in het onderwijs te gaan werken.	74
Tabel B2.3	Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 en cohort 2004 onderscheiden naar geslacht	75
Tabel B2.4	Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO naar vakbevoegdheid, cohort 2003 en cohort 2004 (3 meetmomenten)	76
Tabel B2.5	Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, naar RBA gebied en de 4 grote Steden op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (cohort 2004) en oktober 2004 (cohort 2003)	77
Tabel B2.6	Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, naar RBA gebied en de 4 grote Steden op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (cohort 2004) en oktober 2004 (cohort 2003)	78
Tabel B2.7	Regionale verschillen in de ontwikkeling van het beroepsrendement, cohort 2003 per RBA-gebied	79

Lijst met figuren

Figuur 1.1	Mogelijke loopbaanstappen voor, tijdens en na de lerarenopleiding	17
Figuur 2.1	Het begin van de loopbaan: motieven voor de lerarenopleiding	21
Figuur 2.2	Leeftijd waarop studenten op het idee komen om de lerarenopleiding te volgen	22
Figuur 2.3	Redenen om voor de lerarenopleiding te kiezen, cohorten 1995/1996 - 2003	25
Figuur 2.4	Ontwikkeling van afstudeerleeftijd sinds 1969	26
Figuur 2.5	Gemiddeld eindcijfer van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohorten 2003 en 2004.	27
Figuur 3.1	Loopbaanstappen in het onderwijs: de eerste keuzes na afstuderen (t=0)	31
Figuur 3.2	Ontwikkeling van het beroepsrendement gedurende eerste halfjaar na afstuderen van lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2004	36
Figuur 3.3	Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 (half jaar na afstuderen, meting februari 2004) en cohort 2004 (half jaar na afstuderen, meting februari 2005) onderscheiden naar geslacht	38
Figuur 3.4	Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 (half jaar na afstuderen, meting februari 2004) en cohort 2004 (half jaar na afstuderen, meting februari 2005) onderscheiden naar etniciteit	39
Figuur 3.5	Verschillen in arbeidsmarktpositie naar vakbevoegdheid van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (februari 2005)	40
Figuur 3.6	Type arbeidscontract in het onderwijs, cohort 2003 (meting oktober 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005)	41
Figuur 3.7	Redenen om na afstuderen buiten het onderwijs te gaan werken	42
Figuur 3.8	Benodigd opleidingsniveau voor baan buiten onderwijs, cohort 2003 (meetmoment oktober 2004) en cohort 2004 (meetmoment oktober 2004)	44
Figuur 3.9	Gebruik van competenties wanneer afgestudeerden buiten het onderwijs werkzaam zijn, cohort 2004 (meting oktober 2004)	45
Figuur 3.10	Top 5 van voorwaarden waaronder afgestudeerden in een baan buiten het onderwijs bereid zijn om binnen het onderwijs te gaan werken (zie bijlage voor compleet overzicht van voorwaarden)	46
Figuur 3.11	Aantal jaar dat afgestudeerden, die nu in het onderwijs werken, van plan zijn om in het onderwijs te blijven werken	47
Figuur 3.12	Redenen waarom afgestudeerden (cohort 2004) die nu in het onderwijs werken op termijn buiten het onderwijs willen gaan werken	48

Figuur 4.1	Regionale verschillen in werkloosheidspercentages onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005) naar RBA-gebied	55
Figuur 4.2	Regionale verschillen in werkloosheidspercentages onder afgestudeerden van de lerarenopleiding VO per RBA-gebied, cohort 2003 (meting februari 2004) en cohort 2004 (meting februari 2005)	57
Figuur 4.3	Regionale verschillen in beroepsrendement onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO en VO, cohort 2003 één jaar na afstuderen	59

Bijlage 1 Responsanalyse

Van de populatie hebben wij inzicht in geslacht en soort lerarenopleiding (BaO/VO) in een bepaald afstudeerjaar. In onze analyses maken we onderscheid tussen afgestudeerden basisonderwijs en voortgezet onderwijs, de representativiteit wordt daarom separaat voor de beide groepen geanalyseerd. Voor cohort 2003 beschikken we alleen over populatiegegevens naar geslacht. De representativiteit van cohort 2004 kan naast geslacht, ook onderzocht worden op leeftijd.

Afgestudeerden lerarenopleiding basisonderwijs

In tabel B.1 wordt per cohort voor zowel het steekproefkader als de respons het aandeel mannen en vrouwen weergegeven.

Tabel B1.1 Representativiteit van de respons onder afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO naar geslacht

	Cohort 2004		Cohort 2003	
	Oktober 2004	Februari 2005	Februari 2004	Oktober 2004
Steekproefkader				
man	9%	9%	10%	10%
vrouw	91%	91%	90%	90%
Respons				
man	6%	7%	10%	11%
vrouw	94%	93%	90%	90%
Significantie^{a)}	*	n.s	n.s	n.s
N (=100%)	(2.294)	(1.213)	(3.744)	(1.163)

a) Chi-kwadraattoets met $\alpha = 5\%$.

*) Significant verschil tussen verdeling in respons en verdeling in populatie.

N.s) Verschil van respons ten opzicht van populatie is niet significant.

Uit de tabel blijkt dat de respons van de eerste meting van cohort 2004 (oktober 2004) een lichte (significante) oververtegenwoordiging van vrouwen heeft. De tweede meting van de cohort 2004 en de tweede meting van cohort 2003 blijken niet significant van het steekproefkader af te wijken wat betreft de verdeling naar geslacht.

Tabel B.2 geeft voor de cohort van afgestudeerden uit 2004 de verdeling naar leeftijd. Hierover beschikken we niet voor cohort 2003.

Tabel B1.2 Representativiteit van de respons afgestudeerden lerarenopleiding BaO naar leeftijd

	Steekproefkader	1 ^e meting 2004 oktober 2004	2 ^e meting 2004 februari 2005
Jonger dan 23 jaar	33%	38%	37%
23 tot 25 jaar	28%	31%	32%
25 tot 30 jaar	17%	15%	13%
30 tot 35 jaar	6%	4%	4%
35 tot 40 jaar	5%	5%	5%
40 tot 45 jaar	5%	5%	5%
45 tot 50 jaar	4%	2%	3%
50 tot 55 jaar	2%	1%	1%
Ouder dan 55 jaar	1%	0%	0%
Significant^{a)}	n.s	*	*

a) Chi-kwadraattoets met $\alpha = 5\%$.

*) Significant verschil tussen verdeling in respons en verdeling in populatie.

N.s) Verschil van respons ten opzicht van populatie is niet significant.

Uit tabel B.2 is af te lezen dat zowel de eerste meting, als de tweede meting van de cohort 2004 significant afwijken. De groep jonger dan 23 jaar is in de respons enigszins oververtegenwoordigd.

Afgestudeerden lerarenopleiding voortgezet onderwijs

In tabel B.3 wordt per cohort voor zowel steekproefkader als de respons het aandeel mannen en vrouwen weergegeven.

Tabel B1.3 Representativiteit van de respons onder afgestudeerden van de lerarenopleiding VO naar geslacht

	Cohort 2004		Cohort 2004	
	Oktober 2004	Februari 2005	Februari 2004	Oktober 2004
Steekproefkader				
man	40%	40%	36%	36%
vrouw	60%	60%	64%	64%
Respons				
man	36%	36%	36%	39%
vrouw	64%	64%	64%	61%
Significant^{a)}	*	n.s	n.s	n.s
N (=100%)	(2.294)	(1.213)	(3.744)	(1.163)

a) Chi-kwadraattoets met $\alpha = 5\%$.

*) Significant verschil tussen verdeling in respons en verdeling in populatie.

N.s) Verschil van respons ten opzicht van populatie is niet significant.

Uit de tabel blijkt dat in de respons van de eerste meting van cohort 2004 (oktober 2004) sprake is van een lichte oververtegenwoordiging van vrouwen. De tweede meting van cohort 2004 en de tweede meting van cohort 2003 blijken niet significant van het steekproefkader af te wijken wat betreft de verdeling naar geslacht.

Tabel B.4 geeft voor de cohort van afgestudeerden uit 2004 de verdeling naar leeftijd. Hierover beschikken we niet voor cohort 2003.

Tabel B1.4 Representativiteit van de respons afgestudeerden lerarenopleiding VO naar leeftijd

	Steekproefkader	1 ^e meting 2004 oktober 2004	2 ^e meting 2004 februari 2005
Jonger dan 23 jaar	15%	14%	13%
23 tot 25 jaar	21%	21%	22%
25 tot 30 jaar	22%	26%	24%
30 tot 35 jaar	11%	7%	7%
35 tot 40 jaar	9%	9%	9%
40 tot 45 jaar	10%	10%	12%
45 tot 50 jaar	8%	9%	9%
50 tot 55 jaar	3%	3%	3%
Ouder dan 55 jaar	1%	1%	1%
Significant^{a)}		significant	

a) Chi-kwadraattoets met $\alpha = 5\%$.

*) Significant verschil tussen verdeling in respons en verdeling in populatie.

N.s) Verschil van respons ten opzicht van populatie is niet significant.

Uit de tabel is af te lezen dat voor de afgestudeerden van de lerarenopleiding voor het VO, de eerste meting van de cohort 2004 significant afwijkt wat betreft leeftijd. De groep 25 tot 30 jarigen is in de respons licht oververtegenwoordigd. De tweede meting van de cohort wijkt niet significant af van het steekproefkader op het gebied van leeftijd.

Etniciteit

Tabel B.5 en tabel B.6 geven de samenstelling weer naar etniciteit van de respondenten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Nederlanders, westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen. Bij de beoordeling van etniciteit is gekeken naar de geboorteplaats van de persoon zelf en die van de ouders. Slechts indien beide ouders én de respondent zelf in Nederland zijn geboren, is de respondent aangemerkt als Nederlander. Iemand heeft een westerse etniciteit als hijzelf of een van de ouders geboren is in de EU of Noord-Amerika/Canada. Indien de persoon of een van de ouders in een ander land is geboren, is hij aangemerkt als niet-westers. Aangezien van de populatie(steekproefkader) geen informatie over etniciteit bekend is, kan geen toets op de representativiteit van de respons worden uitgevoerd. Gezien het belang van de variabele etniciteit achten wij het evenwel van belang om er in de responsanalyse aandacht aan te besteden. De uitkomsten zijn getoetst op significantie naar etniciteit.

Tabel B1.5 Respons van de afgestudeerden lerarenopleiding BaO naar etniciteit

	Cohort 2003		Cohort 2004	
	Oktober 2004	Februari 2005	Februari 2004	Oktober 2004
Autochtoon	90%	89%	92%	91%
Westerse Allochtoon	5%	5%	4%	5%
Niet westerse Allochtoon	5%	6%	4%	3%
N (=100%)	(2.294)	(1.213)	(3.744)	(1.163)

Uit de tabel blijkt dat cohort 2003 een groter aandeel allochtonen bevat dan cohort 2004.

Tabel B1.6 Respons van de afgestudeerden lerarenopleiding VO naar etniciteit

	Cohort 2004		Cohort 2003	
	Oktober 2004	Februari 2005	Februari 2004	Oktober 2004
Autochtoon	86%	86%	85%	89%
Westers Allochtoon	7%	7%	7%	7%
Niet westers Allochtoon	7%	7%	8%	4%
N (=100%)	(2.294)	(1.213)	(3.744)	(1.163)

Uit de tabel blijkt dat cohort 2003 en 2004 ongeveer een even groot aandeel westerse als niet-westerse allochtonen bevat. De respons onder allochtonen uit cohort 2003 blijkt in oktober 2004 wat achter te blijven bij hun aandeel in de (respons)populatie.

Bijlage 2 Tabellen

Tabel B2.1 Overzicht redenen om van baan te wisselen genoemd (baanwisseling in 2004 cohort 2003)

	BaO	VO	BaO	VO
Vast contract	12	15	10%	11%
Korter werken	1	3	1%	2%
Langer werken	12	13	10%	9%
Beter salaris/meer financiële doorgroei- mogelijkheden	5	10	4%	7%
Promotie	5	5	4%	4%
Meer flexibele werktijden	2	2	2%	1%
Minder reistijd	9	5	7%	4%
Meer vrije tijd	1	0	1%	0%
Wilde een nieuwe uitdaging	19	20	15%	14%
Betere combinatie werk- en thuissituatie	5	5	4%	4%
Te hoge werkdruk in oude baan	4	4	3%	3%
Werk in oude baan was (fysiek) te zwaar	2	4	2%	3%
(dreigend) Baanverlies in oude baan	15	17	12%	12%
Kans op baan na werkloosheid	3	3	2%	2%
Arbeidsconflict in oude baan	2	4	2%	3%
Onprettige werksfeer in oude baan	9	7	7%	5%
Kon mezelf niet ontplooiën in oude baan	5	11	4%	8%
Ontwikkeling van de organisatie stond mij niet aan (in oude baan)	4	4	3%	3%
Teveel organisatorische veranderingen (in oude baan)	1	0	1%	0%
Slecht management in oude baan	5	5	4%	4%
Verhuizing	2	2	2%	1%
Totaal	123	139	100%	100%

Tabel B2.2 Voorwaarden waaronder afgestudeerden met een baan buiten het onderwijs bereid zijn om (weer) in het onderwijs te gaan werken.

	2004	2003
Lerarenopleiding basisonderwijs		
Vast contract	65%	68%
Geen salarisachteruitgang	62%	52%
Salarisverbetering	43%	51%
Doorgroeimogelijkheid naar management	23%	24%
Voldoende inwerktijd/begeleiding	64%	61%
Bijscholing als docent (opfriscursus)	35%	30%
Mogelijkheid tot deeltijdbaan	73%	60%
Mogelijkheid tot voltijdbaan	43%	49%
Duidelijke afspraken over werkbelasting	65%	54%
Weinig reistijd	49%	52%
Werken naar eigen inzicht	59%	58%
Ruimte voor eigen ontwikkeling	73%	76%
Alleen managementfunctie	4%	6%
Mogelijkheid tot combinatie met huidige baan	12%	15%
Alleen als onderwijsstructuur in NL verandert	6%	8%
Lerarenopleiding voortgezet onderwijs		
Vast contract	62%	60%
Geen salarisachteruitgang	64%	64%
Salarisverbetering	55%	55%
Doorgroeimogelijkheid naar management	30%	34%
Voldoende inwerktijd/begeleiding	53%	53%
Bijscholing als docent (opfriscursus)	33%	31%
Mogelijkheid tot deeltijdbaan	70%	62%
Mogelijkheid tot voltijdbaan	41%	32%
Duidelijke afspraken over werkbelasting	56%	50%
Weinig reistijd	43%	47%
Werken naar eigen inzicht	63%	62%
Ruimte voor eigen ontwikkeling	77%	80%
Alleen managementfunctie	6%	7%
Mogelijkheid tot combinatie met huidige baan	32%	32%
Alleen als onderwijsstructuur in NL verandert	13%	15%

Tabel B2 3 Arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen, cohort 2003 en cohort 2004 onderscheiden naar geslacht

	2003						2004			
	Direct na afstuderen		Half jaar na afstuderen		Jaar na afstuderen		Direct na afstuderen		Half jaar na afstuderen	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
<i>Lerarenopleiding BaO</i>										
Baan in onderwijs	83%	80%	81%	82%	77%	79%	75%	71%	86%	81%
Baan buiten onderwijs	6%	3%	7%	9%	8%	9%	8%	7%	5%	4%
Doorstuderen	9%	12%	11%	5%	11%	5%	6%	8%	7%	7%
Werkloos	0%	1%	1%	2%	4%	2%	7%	10%	2%	4%
Overig	3%	4%	0%	3%	0%	4%	4%	5%	0%	4%
Aantal (=100%)	258	2.393	237	1.878	75	593	71	1.056	42	556
<i>Lerarenopleiding VO</i>										
Baan in onderwijs	68%	63%	75%	76%	77%	74%	68%	63%	71%	62%
Baan buiten onderwijs	19%	16%	10%	10%	8%	10%	18%	18%	20%	16%
Doorstuderen	9%	11%	10%	6%	6%	9%	7%	8%	6%	8%
Werkloos	3%	3%	2%	1%	3%	4%	5%	6%	4%	5%
Overig	1%	6%	4%	7%	6%	4%	2%	4%	0%	9%
Aantal (=100%)	380	691	420	656	106	164	430	747	218	384

Tabel B2.4 Arbeidsmarkpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO naar vakbevoegdheid, cohort 2003 en cohort 2004 (3 meetmomenten)

	Direct na afstuderen					Half jaar na afstuderen					Jaar na afstuderen				
	Alpha vakken	Beta vakken	Gamma vakken	Creatieve vakken	Praktijkvakken	Alpha vakken	Beta vakken	Gamma vakken	Creatieve vakken	Praktijkvakken	Alpha vakken	Beta vakken	Gamma vakken	Creatieve vakken	Praktijkvakken
<i>2003</i>															
Baan in onderwijs	78%	79%	61%	58%	55%	71%	80%	53%	82%	82%	69%	74%	67%	79%	81%
Baan buiten onderwijs	5%	8%	15%	17%	36%	11%	7%	22%	4%	10%	15%	7%	17%	4%	8%
Doorstuderen	10%	6%	15%	17%	4%	7%	2%	11%	9%	8%	4%	11%	8%	11%	6%
Werkloos	2%	4%	2%	4%	2%	2%	0%	3%	4%	0%	7%	2%	3%	5%	0%
Overig	5%	4%	6%	4%	3%	9%	11%	11%	2%	0%	5%	7%	6%	2%	6%
Aantal (=100%)	210	173	158	261	240	210	173	158	261	240	55	46	36	56	72
<i>2004</i>															
Baan in onderwijs	70%	77%	74%	57%	59%	66%	77%	79%	58%	57%	#	#	#	#	#
Baan buiten onderwijs	8%	13%	11%	17%	34%	10%	9%	5%	18%	34%	#	#	#	#	#
Doorstuderen	11%	4%	9%	14%	0%	9%	5%	9%	12%	1%	#	#	#	#	#
Werkloos	6%	4%	4%	10%	4%	4%	6%	4%	8%	1%	#	#	#	#	#
Overig	6%	1%	2%	2%	3%	10%	3%	3%	4%	7%		#	#	#	#
Aantal (=100%)	218	201	163	283	263	118	98	76	141	148					

gegevens (nog) niet beschikbaar; laatste meting heeft plaatsgevonden een half jaar na afstuderen.

Tabel B2.5 Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding BaO, naar RBA gebied en de 4 grote Steden op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (cohort 2004) en oktober 2004 (cohort 2003)

	Baan in het Onderwijs	Baan buiten het Onderwijs	Door- studeren	Werkloos	Overig	Totaal (N=100%)
Cohort 2004						
Groningen	71%	0%	11%	4%	14%	28
Friesland	95%	0%	0%	5%	0%	22
Drenthe	74%	0%	11%	11%	4%	27
IJssel-Vecht/Twente	75%	4%	9%	9%	4%	55
IJssel/Veluwe	81%	2%	9%	2%	6%	47
Arnhem/OostGld./Nijm./Rivierenland	94%	0%	6%	0%	0%	18
Flevoland	70%	20%	10%	0%	0%	10
Midden-Nederland	71%	8%	10%	6%	6%	51
Noord-Holland Noord	96%	0%	4%	0%	0%	27
Zuidelijk Noord-Holland	80%	9%	4%	2%	4%	45
Rijnstreek	86%	3%	3%	0%	7%	29
Haaglanden	95%	0%	0%	5%	0%	22
Rijnmond	87%	10%	0%	0%	4%	52
Zeeland	84%	0%	5%	5%	5%	19
Midden-en West-Brabant	74%	8%	15%	3%	0%	39
Noordoost-Brabant	88%	6%	6%	0%	0%	16
Zuidoost-Brabant	81%	3%	13%	0%	3%	31
Limburg	83%	3%	3%	7%	3%	58
Amsterdam	100%	0%	0%	0%	0%	14
Rotterdam	100%	0%	0%	0%	0%	14
Utrecht	73%	0%	18%	0%	9%	11
Den Haag	88%	0%	0%	13%	0%	8
Cohort 2003						
Groningen	75%	5%	15%	0%	5%	20
Friesland	78%	16%	6%	0%	0%	32
Drenthe	67%	5%	19%	5%	5%	21
IJssel-Vecht/Twente	71%	4%	12%	1%	12%	69
IJssel/Veluwe	80%	8%	3%	0%	10%	40
Arnhem/OostGld./Nijm./Rivierenland	70%	19%	5%	5%	2%	63
Flevoland	73%	27%	0%	0%	0%	11
Midden-Nederland	78%	11%	6%	0%	5%	65
Noord-Holland Noord	90%	6%	0%	3%	0%	31
Zuidelijk Noord-Holland	81%	12%	7%	0%	0%	43
Rijnstreek	85%	8%	0%	8%	0%	26
Haaglanden	83%	10%	3%	3%	0%	29
Rijnmond	76%	5%	5%	3%	10%	58
Zeeland	100%	0%	0%	0%	0%	15
Midden-en West-Brabant	86%	7%	5%	0%	2%	44
Noord oost-Brabant	78%	11%	6%	6%	0%	18
Zuid oost-Brabant	86%	3%	10%	0%	0%	29
Limburg	85%	11%	2%	2%	0%	54
Amsterdam	79%	14%	7%	0%	0%	14
Rotterdam	77%	9%	0%	0%	14%	22
Utrecht	68%	11%	11%	0%	11%	19
Den Haag	80%	13%	0%	7%	0%	15

Tabel B2.6 Huidige arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding VO, naar RBA gebied en de 4 grote Steden op basis van woonplaats; situatie in februari 2005 (cohort 2004) en oktober 2004 (cohort 2003)

	Baan in het Onderwijs	Baan buiten het Onderwijs	Door- studerende	Werkloos	Overig	Totaal (N=100%)
Cohort 2004						
Groningen	42%	35%	15%	8%	0%	26
Friesland	41%	24%	3%	24%	9%	34
Drenthe	67%	20%	13%	0%	0%	15
IJssel-Vecht/Twente	67%	10%	15%	6%	2%	52
IJssel/Veluwe	76%	12%	8%	0%	4%	25
Arnhem/OostGld./Nijm./Rivierenland	76%	17%	5%	0%	2%	41
Flevoland	76%	18%	0%	6%	0%	17
Midden-Nederland	67%	18%	8%	2%	6%	51
Noord-Holland Noord	77%	8%	8%	0%	8%	13
Zuidelijk Noord-Holland	60%	21%	7%	5%	7%	43
Rijnstreek	68%	20%	8%	4%	0%	25
Haaglanden	68%	21%	5%	0%	5%	19
Rijnmond	74%	14%	2%	2%	8%	50
Zeeland	60%	20%	5%	5%	10%	20
Midden-en West-Brabant	75%	15%	3%	0%	7%	59
Noord oost-Brabant	63%	11%	11%	11%	5%	19
Zuid oost-Brabant	51%	29%	6%	3%	11%	35
Limburg	60%	14%	9%	7%	10%	58
Amsterdam	56%	13%	19%	6%	6%	16
Rotterdam	55%	36%	9%	0%	0%	11
Utrecht	73%	12%	4%	4%	8%	26
Den Haag	43%	29%	14%	0%	14%	7
Cohort 2003						
Groningen	83%	17%	0%	0%	0%	6
Friesland	50%	7%	7%	14%	21%	14
Drenthe	89%	0%	11%	0%	0%	9
IJssel-Vecht/Twente	79%	4%	8%	8%	0%	24
IJssel/Veluwe	82%	9%	9%	0%	0%	11
Arnhem/OostGld./Nijm./Rivierenland	64%	20%	12%	4%	0%	25
Flevoland	60%	20%	0%	0%	20%	5
Midden-Nederland	89%	5%	0%	0%	5%	19
Noord-Holland Noord	90%	0%	10%	0%	0%	10
Zuidelijk Noord-Holland	75%	15%	10%	0%	0%	20
Rijnstreek	85%	0%	0%	8%	8%	13
Haaglanden	94%	0%	6%	0%	0%	16
Rijnmond	65%	17%	4%	0%	13%	23
Zeeland	86%	0%	0%	14%	0%	7
Midden-en West-Brabant	70%	10%	10%	7%	3%	30
Noord oost-Brabant	75%	8%	8%	0%	8%	12
Zuid oost-Brabant	64%	18%	18%	0%	0%	11
Limburg	73%	7%	7%	0%	13%	15
Amsterdam	63%	25%	13%	0%	0%	8
Rotterdam	75%	13%	0%	0%	13%	8
Utrecht	83%	0%	0%	0%	17%	6
Den Haag	86%	0%	14%	0%	0%	7

Tabel B2.7 Regionale verschillen in de ontwikkeling van het beroepsrendement, cohort 2003 per RBA-gebied

	Direct na afstuderen (1)	Half jaar na afstuderen (2)	Jaar na afstuderen (3)	Ontwikkeling (3 t.o.v. 1)
Lerarenopleiding BaO				
Groningen	57%	80%	75%	18%
Friesland	67%	78%	78%	11%
Drenthe	83%	81%	67%	-16%
IJssel-Vecht/Twente	75%	78%	71%	-4%
IJssel/Veluwe	79%	80%	80%	1%
Arnhem/Oost Gld./Nijm./Rivierenland	75%	76%	70%	-5%
Flevoland	86%	73%	73%	-13%
Midden-Nederland	78%	82%	78%	1%
Noord-Holland Noord	85%	90%	90%	6%
Zuidelijk Noord-Holland	88%	79%	81%	-6%
Rijnstreek	85%	81%	85%	0%
Haaglanden	88%	79%	83%	-5%
Rijnmond	90%	83%	76%	-14%
Zeeland	88%	100%	100%	12%
Midden-en West-Brabant	79%	84%	86%	8%
Noord oost-Brabant	78%	72%	78%	0%
Zuid oost-Brabant	81%	86%	86%	5%
Limburg	85%	87%	85%	0%
Amsterdam	87%	79%	79%	-8%
Rotterdam	84%	82%	77%	-7%
Utrecht	70%	68%	68%	-1%
Den Haag	88%	80%	80%	-8%
Lerarenopleiding VO				
Groningen	52%	83%	83%	32%
Friesland	55%	86%	50%	-5%
Drenthe	75%	89%	89%	14%
IJssel-Vecht/Twente	60%	83%	79%	19%
IJssel/Veluwe	71%	91%	82%	11%
Arnhem/OostGld./Nijm./Rivierenland	65%	56%	64%	-1%
Flevoland	56%	60%	60%	4%
Midden-Nederland	65%	89%	89%	24%
Noord-Holland Noord	61%	80%	90%	29%
Zuidelijk Noord-Holland	68%	75%	75%	7%
Rijnstreek	63%	69%	85%	22%
Haaglanden	64%	94%	94%	30%
Rijnmond	75%	73%	65%	-10%
Zeeland	74%	71%	86%	12%
Midden-en West-Brabant	68%	70%	70%	2%
Noor doost-Brabant	68%	67%	75%	7%
Zuid oost-Brabant	58%	64%	64%	6%
Limburg	62%	73%	73%	12%
Amsterdam	61%	75%	63%	2%
Rotterdam	80%	75%	75%	-5%
Utrecht	57%	83%	83%	26%
Den Haag	60%	86%	86%	26%

